

FYLKESMANNEN I OSLO OG AKERSHUS

FORVALTNINGSPLAN FOR GJESS I OSLO OG AKERSHUS

2004 - 2010

Rapport nr. 1 - 2004

 Fylkesmannen i Oslo og Akershus	Rapport nr.: 1 / 2004
	Dato: Mars 2004
Tittel: Forvaltningsplan for gjess i Oslo og Akershus 2004 -2010	
Forfatter(e): Jan-Rune Samuelsen, Asle Stokkereit og Torgeir Isdahl	
Prosjektansvarlig: Fylkesmannen i Oslo og Akershus	
Ekstrakt: Målsettingen med prosjektet har vært å utarbeide en forvaltningsplan hvor det fastsettes strategier for forvaltning av gjess i Oslo og Akershus. Planen gir en konkretisering av mål og bruk av tiltak og virkemidler innenfor rammen av nasjonalt lovverk. I forvaltningsplanen oppsummeres også viten om de ulike gåseartenes biologi og deres bestandssituasjon i Oslo og Akershus.	
Emneord: Forvaltningsplan, introduserte arter, kanadagås, grågås og hvitkinngås, beiteskader, sanitære problemer, skadefelling og punktering av egg.	
ISBN - nr: 82-7473-063-1 ISSN - nr: 0802-0582	Forsidefoto: Asle Stokkereit (Hvitkinngjess ved Akershus festning)

Forord

På slutten av 1980-tallet startet bestanden av kanadagjess å vokse betydelig i Akershus og Oslo. Gjessene etablerte seg i stadig nye områder, og etter hvert kom de første medieoppslagene om tilgrising av badeplasser og beiteskader påført av gjess. Behovet for å se nærmere på forvaltningen av denne og andre gåsearter også på landsbasis meldte seg, og i 1996 ferdigstilte Direktoratet for naturforvaltning en handlingsplan for forvaltning av gjess (DN-rapport 1996-2). Planen oppfordrer blant annet forvaltningen til å utarbeide regionale forvaltningsplaner for gjess, og gir et basisgrunnlag for hva disse bør inneholde.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har gjennom flere år sett behovet for utarbeidelse av en slik regional forvaltningsplan. Allerede i 1989/90 ble det gitt midler til NJFF-Akershus til en kartlegging av kanadagåsbestanden i Akershus, mens Norsk Ornitologisk Forening (NOF) lenge har registrert sjøfuglbestanden (bl.a. gjess) i Indre Oslofjord. I første halvdel av 1990-tallet ble det gjennomført et større merkeprosjekt av kanadagås i Oslo og Akershus med støtte fra Fylkesmannen. I år 2000 engasjerte Fylkesmannen fagavdelingen ved Norges Jeger- og Fiskerforbund-Akershus til sekretærfunksjon for utarbeidelse av en egen forvaltningsplan for gjess i Oslo og Akershus. Fra og med 2001 har fagkonsulent Jan-Rune Samuelsen ført planen i pennen.

Det ble opprettet en referansegruppe for arbeidet med planen, under ledelse av Fylkesmannens Miljøvernnavdeling v/ Jan Wilberg og Asle Stokkereit. Gruppen har videre bestått av:

- Asker kommune, viltnemnda v/ Bjørn Erik Olsen
- Bærum kommune, viltnemnda v/ Terje Johannesen
- Oslo kommune Friluftsetaten v/ Anders Gimse
- Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og Akershus v/ Geir S. Andersen
- Vestby kommune, viltforvaltningen v/ Vidar Holthe
- Norges Jeger- og Fiskerforbund - Oslo, v/ bl.a. Anne Mette Kvenseth
- Norges Jeger- og Fiskerforbund - Akershus, v/ Jan-Rune Samuelsen

Planen ble sendt ut på lokal høring høsten 2003, og innspillene som innkom har blitt innarbeidet etter beste evne i det endelige dokument. Vi håper planen vil gi en god oversikt over bestands- og tilstandstatus, gjennomførte tiltak og fremtidig forvaltning av gjess i Oslo og Akershus.

Erik Arnkvern
Fylkesmiljøvern sjef Oslo og Akershus

Innhold

1 INNLEDNING	6
2 BIOLOGI OG BESTANDSUTVIKLING I NORGE	7
2.1 KANADAGÅS (<i>BRANTA CANADENSIS</i>)	7
<i>Biologi og habitatvalg</i>	7
<i>Utbredelse og bestandstørrelse</i>	7
<i>Trekkforhold</i>	8
2.2 GRÅGÅS (<i>ANSER ANSER</i>)	8
<i>Habitatvalg og biologi</i>	8
<i>Utbredelse og bestandstørrelse</i>	8
<i>Trekkforhold</i>	7
2.3 HVITKINNGÅS (<i>BRANTA LEUCOPSIS</i>)	9
2.4 SNØGÅS (<i>ANSER CAERULESCENS</i>)	9
2.5 STRIPEGÅS (<i>ANSER INDICUS</i>)	9
3 HALSRINGPROSJEKTET PÅ KANADAGÅS I AKERSHUS/OSLO	10
3.1 BAKGRUNN	10
3.2 OMRÅDEBESKRIVELSE	10
3.3 METODE	10
3.4 RESULTATER	11
<i>Hekkelokaliteter og trekkmønster</i>	11
3.5 OPPSUMMERING OG DISKUSJON	14
4 BESTANDSTØRRELSE OG VIKTIGE GÅSELOKALITETER.....	14
4.1 BESTANDSTØRRELSE AV KANADAGÅS.....	15
4.2 BESTANDSUTVIKLING FOR GJESS I REGIONALE OMRÅDER	17
<i>Indre Oslofjord</i>	17
<i>Østensjøvannet</i>	19
<i>Indre Akershus</i>	19
<i>Høst og vinterbestand av gjess etter 1995</i>	20
5 FORVALTNINGSRAMMER FOR GJESS I NORGE.....	21
5.1 INTERNASJONALE RAMMER	21
5.2 NASJONALE RAMMER	21
<i>Viltloven</i>	21
<i>Forskrift om skadefelling</i>	21
<i>Jaktidsrammer og jakttider på gås</i>	22
<i>Sanking av egg og dun</i>	22
<i>Nasjonal handlingsplan for gjess</i>	22
6 PROBLEMSTILLINGER OG SITUASJONSBEKRIVELSE.....	24
6.1 JORDBRUK (<i>TAP OG FORRINGELSE AV AVLINGER</i>)	24
<i>Beiteområder</i>	24
<i>Beiteskader</i>	24
<i>Gåsemøkk og beitekonkurranse</i>	25
6.2 TILGRISING AV FRILUFTSAREALER OG SANITÆRE PROBLEMER	25
6.3 ØKOLOGISKE (KONKURRANSE, BEITEPÅVIRKNING, ENDRING AV ARTSSAMFUNN).....	26
6.4 RAMMER OG BEGRENSENINGER FOR GÅSEJAKT.....	27
7 TIDLIGERE FORVALTNINGSTILTAK PÅ KANADA- OG GRÅGÅS I OSLO OG AKERSHUS ..	30
7.1 ORDINÆR GÅSEJAKT	30
7.2 SKADEFELLING	31
7.3 SANKING OG PUNKTERING AV EGG	32
7.4 OVERFLYTTING AV KULL	33
7.5 EVALUERING AV JAKT SOM BESTANDSREGULERENDE TILTAK	34

7.6 EVALUERING AV SKADEFELLING OG EGGPUNKTERING SOM BESTANDSREGULERENDE TILTAK	35
8 FORVALTNINGSMÅL OG FORVALTNINGSSTRATEGIER.....	36
8.1 OVERORDNETE FORVALTNINGSMÅL.....	36
8.2 KOMMUNALE HANDLINGSPLANER.....	36
8.3 FORVALTNINGSSTRATEGIER.....	37
8.3.1 Ordinær jakt	37
8.3.2 Eggsanking	39
8.3.3 Forebygging av beiteskader og tilgrising av badeplasser o.l	39
8.3.4 Skadefelling	40
8.4 EVALUERING AV FORVALTNINGSPLANEN	40
LITTERATUR.....	41
VEDLEGG	43

1 Innledning

I Oslo og Akershus har vi i dag fire hekkende arter av gjess. Disse er kanadagås, grågås, hvitkinngås og snøgås. I all hovedsak har våre gåsearter etablert seg etter 1950, og de tre førstnevnte artene har etter hvert nådd relativt høye bestandstall i våre fylker.

Bestandsøkningen utover 1980- og 90-tallet har ført til en stadig økende konflikt med både landbruksnæring og brukere av friluftsområder som følge av beiteskader og tilgrising. På den annen side er gjessene en naturressurs som gir opplevelsverdi for en stor del av befolkningen i forbindelse med mating av fuglene, beskuelse, trekkende gåseflokker og jakt.

For å søke å dempe konfliktene mellom ulike interessegrupper og gjess, er det viktig at våre gåsebestander forvaltes på en fornuftig måte. Det er dette som er bakgrunnen for utarbeidelsen av denne forvaltningsplanen. DN-rapport 1996-2 gir en del retningslinjer for forvaltningen av våre gåsearter, og den regionale forvaltningsplanen for Oslo og Akershus har tatt utgangspunkt i målsettingene i denne rapporten ved utforming av mål og strategier for våre fylker. For å nå målsettingen om en tilfredsstillende forvaltning, er det imidlertid en forutsetning at en har kjennskap til regionale forhold, samt ulike aspekter rundt det å ha gjess i norsk natur. Tilgjengelige data på forekomsten av gjess i Oslo og Akershus er i forbindelse med denne planen samlet inn (kapittel 4), og resultatene fra merkeprosjektet på begynnelsen av 90-tallet er oppsummert for å beskrive trekk mønsteret hos kanadagjess i vår region (kapittel 3). For å få en bedre oversikt over dagens bestandssituasjon, utbredelsen av jakt og beiteskader/ulempen når det gjaldt spesielt kanada- og grågås, ble det også utarbeidet en egen spørreundersøkelse i forbindelse med denne planen (kapittel 4 og 6).

Nasjonal og regional forvaltning av gjess er styrt av en rekke konvensjoner, lovverk og retningslinjer. Disse er belyst nærmere i kapittel 5. De relativt høye og økende bestandene vi har av gjess i våre fylker, krever imidlertid en aktiv forvaltning med blant annet bestandsregulering som et viktig virkemiddel. Forvaltningsplanen oppsummerer og diskuterer ulike bestandsregulerende tiltak som er gjennomført i våre fylker i nyere tid (kapittel 7).

Referansegruppen og de ulike høringsinstansene har gitt Fylkesmannen innspill til mål og strategier for gåseforvaltningen i Oslo og Akershus. De endelige mål og strategier er omtalt i kapittel 8.

2 Biologi og bestandsutvikling i Norge

2.1 Kanadagås (*Branta canadensis*)

Biologi og habitatvalg

Det finnes ca. 12 ulike underarter eller raser av kanadagås på verdensbasis. På bakgrunn av dette kan arten variere mye i størrelse. I Europa finner vi hovedsakelig rasen *Branta canadensis canadensis* som kan nå en vekt på 5-7 kg og en total lengde på 100 cm. Hannfuglen er størst, ellers er kjønnene like av utseendet. Et optimalt område for kanadagåsa må ha gode reirplasser, god tilgang på attraktive beiteplanter, åpent vann og gode oppvekstområder for kyllinger (Van Wormer 1986).

I Norge hekker kanadagåsa ved vann i barskogområder med innslag av dyrket mark, beite og annen grasmark, samt flere steder langs kysten (Udø 1979, DN-rapport 1996-2). Territoriestørrelsen varierer blant annet med beitekvalitet, bestandstetthet og fuglenes alder. Det er også funnet eksempler på løs kolonihekking med territorier på rundt 100 m i diameter. Territoriet forsvares aggressivt, spesielt av hannene, og selve reiret plasseres ofte på holmer og øyer. I motsetning til grågåsa foretrekker kanadagåsa å ha reiret fritt, dvs. den skjuler ikke reiret i busker og kratt. Konkurransen om reirplasser mellom disse artene antas derfor å være liten (Fabricius 1983). I Oslo og Akershus legges de 5-6 eggene fra midten av april, og hunnen ruger disse i 28-30 dager fra siste egg er lagt. Ungene er flygedyktige etter 40-48 dager (Bollingmo 1991). Kanadagåsa blir kjønnsmoden i 2-3 års alderen (Hoel 1986). Kanadagåsa har få naturlige fiender, viktigst er sannsynligvis rødrev og mink (Fabricius 1983).

Utbredelse og bestandstørrelse

Kanadagåsas naturlige utbredelsesområde er Nord-Amerika, hvor de ulike underartene hekker over store deler av Alaska, Canada og nordlige deler av USA. Allerede i 1678 ble kanadagjess satt ut i Europa (De britiske øyer), og senere har arten spredd seg naturlig til stadig nye land. I dag finnes viltlevende bestander i Skandinavia, Finland, Belgia og på de Britiske øyer.

I 1929 ble de første kjente utsettinger av kanadagås foretatt i Sverige, og hele den nordiske bestanden stammer hovedsakelig fra disse fuglene. Den første observasjonen av kanadagås i Norge var 22. juni 1900, og dette var sannsynligvis en engelsk fugl. I 1936 ble også 11 voksne kanadagjess innført til Nesodden ved Oslo (Bollingmo 1991). Arten var relativt fåtallig frem til 1960-tallet, men i perioden fra 1960 til 1984 ble hele 787 kanadagjess satt ut i alle sørnorske fylker bortsett fra Oppland. Sammen med naturlig reproduksjon førte dette til at bestanden doblet seg hvert tredje år i perioden fra 1971-1983. I 1986 ble det åpnet for jakt på arten, men bestanden ser likevel ut til å ha doblet seg siden den gang (DN-rapport 1996-2). I dag finnes kanadagåsa i delbestander som følge av utsettinger i Nordland, Trøndelag-Nordmøre, Sunnfjord, Sunnhordaland, Agderfylkene og på Østlandet, men størrelsen på dagens hekkebestand er ukjent. I 1990 ble hekkebestanden i Norge anslått til 1500-2000 par (DN-rapport 1996-2). Høstbestanden er også meget usikker, og ble i 1996 anslått til å ligge mellom 15 000 og 70 000 individer. For nærmere opplysninger om bestandstørrelse i Oslo og Akershus, se kapittel 3.

Trekkforhold

Kanadagåsa har utviklet ulike trekkmønstre i Norge. Enkelte bestander trekker ut av landet for å overvintre, da særlig til Nord-Jylland i Danmark og sør-vest Sverige. Andre trekker til egnede overvintrings lokaliteter i Sør-Norge. Gjess fra Meråker i Nord-Trøndelag begynte på 1980-tallet å trekke i sørvestlig retning til Telemark. Andre bestander holder seg nær hekkelokaliteten året rundt, foretar korte trekk eller streifer rundt om vinteren. For nærmere opplysninger om trekkforholdene i Oslo og Akershus, se kapittel 3.

Vi finner flere eksempler på at kanadagåsa kan forandre trekkmønster. I 1970-årene så det ut til at alle kanadagjessene i Trøndelag overvintret ved Trondheimsfjorden, men utover 1980-tallet begynte de i økende grad å trekke bort om høsten. Dette skjedde samtidig med at det ble innført forsøksjakt på fuglene (DN-rapport 1996-2).

2.2 Grågås (*Anser anser*)

Habitatvalg og biologi

I Norge hekker grågåsa oftest i tilknytning til sjøen, særlig på gras- eller lyngkledde holmer og øyer langs kysten. Reiret kan også legges godt skjult under en busk eller ved foten av et tre. Reiret består av gammelt gras, mose og lyngkvister som hunnfuglen har nappet fra omgivelsene rett rundt reiret.

Mellomeuropeiske gjess er i sterkere grad knyttet til ferskvann eller brakkevann. Ungfuglene er forplantningsdyktige når de er to år gamle, men faste parforhold inngås som regel ved tre-fire års alder. Disse parforholdene varer som ofte livet ut.

Grågåsa er 76-89 cm lang, og veier mellom 2,3 og 3,5 kg. I Sør-Norge legges de 4-6 eggene fra midten av april, og hunnen ruger disse i 27-29 dager fra siste egg er lagt. Ungene er flygedyktige etter ca. 75 dager (Bollingmo 1991).

Utbredelse og bestandstørrelse

Grågåsa er i dag utbredt i Nord-vest Europa, og deles tradisjonelt i en vestlig og en østlig underart. Norske, Islandske og skotske grågås kan regnes som en egen underart. I dag hekker flest grågås fra Sunnmøre til Nordland, men arten hekker også flere steder fra Rogaland til Østfold. Noe av bestanden på Østlandskysten stammer fra utsettinger i Indre Oslofjord på 1960-tallet.

Grågåsbestanden er i dag i kraftig vekst, etter å ha vært i dramatisk tilbakegang på 1800- og 1900-tallet som følge av overbeskatning ved reirplyndring og jakt (Tor Bollingmo 1991). Haftorn (1971) nevner ingen kjente hekkefunn av grågås øst for Stavanger. De siste 20-30 årene har det stedvis vært en 3-4 dobling av bestanden. Den nåværende hekkebestanden er usikker, men antas å ligge på rundt 10 000 par. Dette utgjør en betydelig del av den Nordvesteuropeiske bestanden. I hele Europa er den samlede vinterbestanden anslått til omlag 200 000 individer (DN-rapport 1996-2).

Trekkforhold

De nordiske grågjessene trekker om høsten fra hekkeområdene og sørover langs kystene i august-september. Fuglene er på trekket ofte innom Danmark og Nederland, men har tradisjonelt overvintret i Nord-Spania (bl.a. våtmarksområdet Las Marismas) og Frankrike. De senere årene har imidlertid et stadig større antall overvintret i Villafila i Nordvest-

Spania og i Nederland. Enkelte fugler overvintrer også ved Jæren, men dette er kun en liten del av bestanden.

Tidligere trakk grågåsa hovedsakelig sørover i løpet av september. De siste 10 årene har det skjedd en markert endring i trekk tidspunktet, slik at mange nå trekker 3-4 uker tidligere. Denne endringen er trolig et resultat av et økende jakttrykk. Gjess fra Midt-Norge trekker nå så tidlig at en del er ute av landet før jakta starter (Follestad 1992). Enkelte fugler overvintrer også ved Jæren, men dette er kun en liten del av bestanden.

I Oslo og Akershus hekker i dag en livskraftig bestand i Indre Oslofjord (67 registrerte hekkende par i 2001), men trekk mønsteret til disse gjessene er mindre kjent.

2.3 Hvitkinngås (*Branta leucopsis*)

Hvitkinngåsa hekker naturlig på Svalbard, Grønland, Novaja Semlja og Gotland. Dette innebærer at det finnes fire hovedbestander av hvitkinngås. I tillegg finnes forekomster av enkelte forvillete par ved Oslofjorden og i Telemark.

På slutten av 1990-tallet talte verdensbestanden av hvitkinngjess over 330 000 individer, hvorav den russiske bestanden utgjorde omlag 270 000. De hvitkinngjessene som trekker langs vestkysten i Norge, tilhører Svalbardbestanden. På slutten av 1940-tallet var denne nær utryddelse etter å ha vært sterkt etterstrebet og overbeskattet både på hekkeplassene og i vinterområdene i Skottland. Ulike vernetiltak ble derfor iverksatt, og Svalbardbestanden har igjen vokst opp til et "normalnivå". Høsten 1997 ble det registrert 23 500 individer (Madsen m.fl. 1999).

I Oslo og Akershus er hvitkinngjess i dag godt etablert i Indre Oslofjord, og disse utgjør en egen hekkebestand med ukjent utveksling med andre populasjoner. Det er blant annet en mulighet for en utveksling med bestanden av hvitkinngjess i Sverige som også er i vekst, og det kan være at det er svenske fugler som nå etablerer seg i Østfold samt i Breidangen i Buskerud. I Oslo og Akershus er bestanden i sterk vekst, og i 2001 registrerte Norsk Ornitologisk Forening 72 hekkende par i Indre Oslofjord (Andersen og Bergan 2001). Hvitkinngjess var dermed den mest tallrike gåsearten i Indre Oslofjord i 2001.

2.4 Snøgås (*Anser caerulescens*)

Snøgås er ikke naturlig forkommende i Norge, men kommer opprinnelig fra Nord-Amerika. De fuglene som finnes hos oss stammer fra utsettinger eller rømte fugler fra fangenskap, og siden 1960-årene har snøgjess holdt til ved Østensjøvannet i Oslo. Et lite antall (1-3 par) hekker enkelte år i Indre Oslofjord (Andersen og Bergan 2001). Trekkende snøgjess sees ellers i Norge av og til sammen med flokker av mai-trekkende kortnebbgjess over Trøndelag og på beite i Lofoten (Bollingmo 1991).

2.5 Stripegås (*Anser indicus*)

Stripegåsa har sin naturlige utbredelse ved saltsjøer på de sentrale og tørre fjellplatåene i Asia, og verdensbestanden teller bare omlag 10 000 individer. I Europa har den vært holdt som parkfugl og har etter hvert forvillet seg og økt i antall. I Norge opptrer fuglen sjeldent i fjæreområder langs kysten, og av og til ved næringsrike innsjøer. Arten observeres gjerne sammen med grågås (DN-rapport 1996-2). Hekkefunn av ren stripegås (ikke hybridisering) er svært sjeldent i Norge, og er kun påvist Møre/Trøndelags området.

3 Halsringprosjektet på kanadagås i Akershus/Oslo

3.1 Bakgrunn

På bakgrunn av en stadig økende bestand av kanadagjess i Oslo og Akershus på slutten av 1980-tallet, satte Fylkesmannen i samarbeid med Norges Jeger- og Fiskerforbund- Akershus (NJFF-Akershus) og Norsk Ornitologisk Forening (NOF), avd. Oslo og Akershus i gang en undersøkelse i 1988 for å kartlegge kanadagåsbestanden i våre fylker. Prosjektet pågikk i tre sesonger og ble avsluttet i 1990 (se Wilberg 1989, 1992). Som en oppfølging til disse undersøkelsene, ble det satt i gang et større merkeprosjekt av kanadagås i 1991. Målet med dette prosjektet var å fremskaffe bedre kunnskaper omkring trekkmønsteret til kanadagjessene i Oslo og Akershus.

3.2 Områdebeskrivelse

Merkingene av kanadagås ble gjennomført i Oslo og Akershus fylker. Fylkene ligger sentralt i sørøst-Norge, og omfatter totalt et areal på 5370 km². Myr og skogareal utgjør i underkant av 3500 km². Totalt finnes omlag 1000 vann og innsjøer som er over 30 daa. Det ble plukket ut 14 merkelokaliteter på bakgrunn av kunnskaper om hekkeforekomst (tabell 1).

3.3 Metode

Gjess ble merket i årene 1991-95, og registreringer av de merkete gjessene pågikk regelmessig frem til 1996. Til merkingen ble det benyttet standard halsringer i plast, og totalt ble det merket 132 gjess ved 14 ulike lokaliteter (tabell 1 og vedlegg 2). Flest gjess ble merket ved Østensjøvannet i Oslo kommune (21 stk.), etterfulgt av Mønevann i Lørenskog (19 stk.), Andeelva i Eidsvoll (14 stk.), Langøyene i Nesodden og Bjørkelangensjøen i Aurskog/Høland (begge 13 stk.). Majoriteten av gjess ble merket i 1991 og 1992, og så godt som alle halsringmerkete gjess var voksne fugler (adulte) i myting.

Rapporterte registreringer ble utført av prosjektmedarbeidere, ornitologer/ ornitologiske feltstasjoner (også i utlandet), Norsk Institutt for Naturforskning, jegere og andre privatpersoner. Registreringsdata frem til og med 1996 er lagt inn i regneark, og har gitt grunnlaget for de påfølgende resultatene. Det ble foretatt en enkel analyse av data for å gi en generell oppsummering av resultatene fra prosjektet. Merkelokaliteter med mindre enn 10 merkete individer er tatt ut av materialet, og totalt er derfor 102 merkete gjess fra 7 merkelokaliteter tatt med i analysen. Fra 1991 til og med 1996 ble det utført totalt 1357 observasjoner av disse gjessene, noe som dannet grunnlaget for den påfølgende analysen av trekkmønster. Enkelte observasjoner som avvek fra det "normale" (såkalte "uteliggere") er tatt ut av materialet, slik at resultatene i hovedsak viser klare trender i trekkmønster. Imidlertid er alle utenlandsregistreringer av gjess kommentert senere i kapittelet.

For å bedre oversikten over gjessenes områdebruk, ble året delt inn i tre perioder. Tidsperiodene (kategoriene) ble valgt på bakgrunn av biologiske og forvaltningsmessige kriterier. Kategori 1, perioden fra 15. april til 1. august, innbefatter gjessenes hekke- og mytesesong. I dette tidsrommet vil de fleste gjessene som har planlagt hekking befinne seg i et geografisk avgrenset område. Kategori 2 omfatter perioden fra 1. august til 23. desember. Denne innbefatter med andre ord høstsesongen, samt det tidsrommet det er mulig å drive gåsejakt over store deler av Oslo og Akershus. Kategori 3, dvs. 23. desember til 15. april, omfatter gjessenes vintersesong. På denne tiden vil som regel gjessene være på sine vinteroppholdssteder.

Det understrekes at det *ikke* er utført noen statistisk, vitenskaplige tester på datamaterialet.

Tabell 1 Oversikt over de 14 ulike merkelokalitetene i Oslo og Akershus. Antall merkete gjess, tidspunkt for merking og antall observasjoner er vist.

Merkested	Kommune	Antall merket	Tidspunkt	Ant. obs.
Østensjøvannet	Oslo	21	15/6 og 4/7-91	
Mønevann	Lørenskog	19	9/7-91	
Andeelva	Eidsvoll	14	30/6-91 og 3/7-92	
Bjørkelangensjøen	Aurskog/Høland	13	25/7-93	
Langøyene	Nesodden	13	27/6-91	
Vågvann	Enebakk	12	21/7-92	
Røytjern	Aurskog/Høland	10	8/7-92 og 25/7-93	
Skrukkelisjøen	Hurdal	6	23/7-93	
Bindingsvann	Ski	5	21/7-92	
Sagstuåa	Nes	5	20/7-95	
Buvann	Gjerdrum	4	21/7-95	
Vesle Svartungen	Hurdal	4	30/7-92	
Frognerkilen	Oslo	2	2/2 og 27/6-91	
Storøyungen	Nannestad	3	19/7-95	
Damsortungen	Nittedal	1	14/7-92	
Totalt:		132		1586

3.4 Resultater

Totalt ble det som nevnt utført 1357 observasjoner av de 102 merkete gjessene som ble plukket ut til analysen. Dette gir et gjennomsnitt på ca. 13 observasjoner per individ.

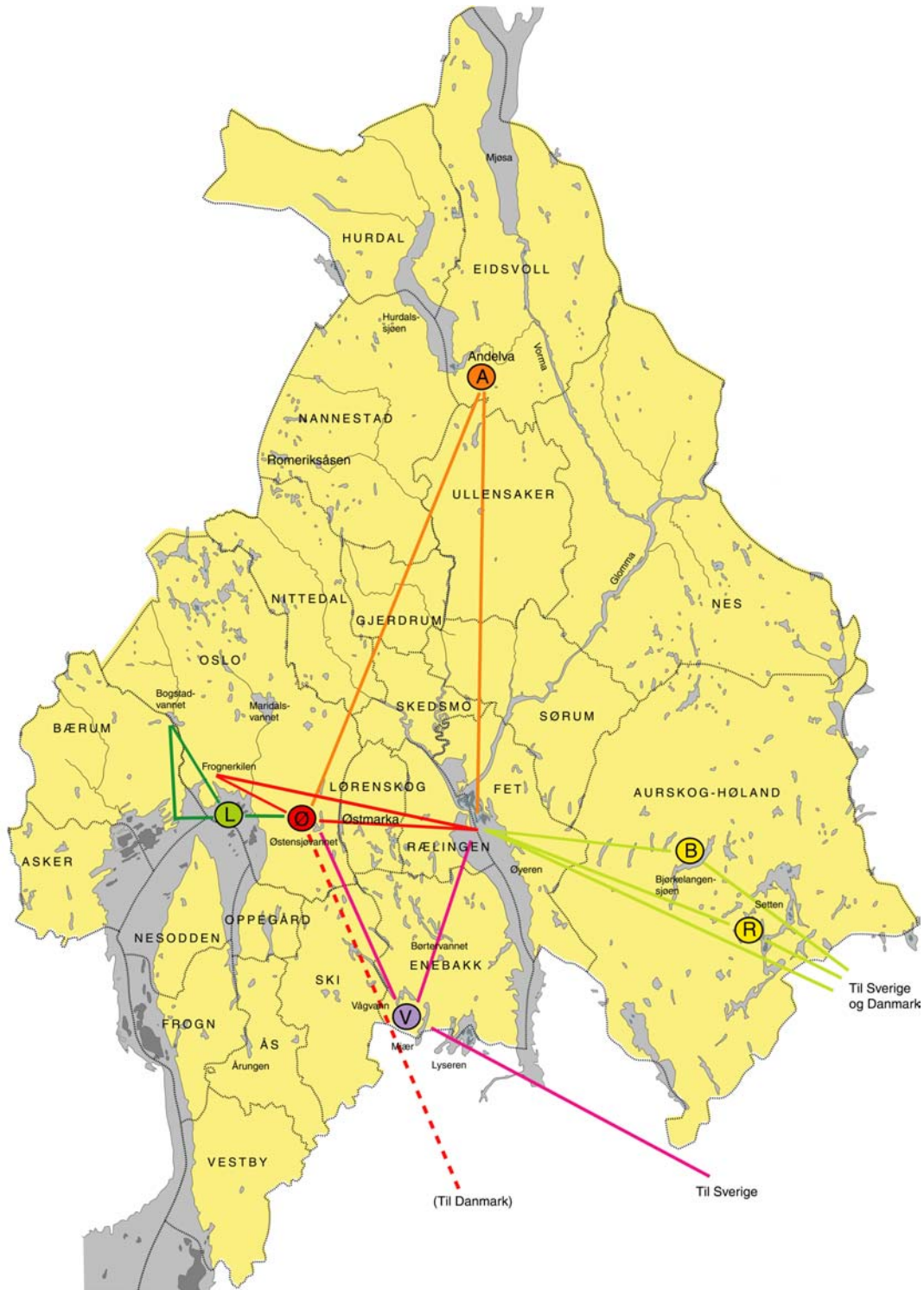
Resultatene viser et variert, men nokså tydelig trekkmonster hos kanadagjessene i våre fylker i denne perioden (Figur 1). Det generelle bildet er at gjessene som hekket i Oslo og Akershus i perioden 1991 til 1996, kun i mindre grad trekker ut av våre fylker vinterstid. Utover høsten og vinteren trekker de da mellom ulike områder i Oslo og Akershus, og spesielt hyppig besøkt er Nordre Øyeren og Nebbursvollan. Et unntak er gjessene som ble merket i Aurskog/Høland kommune, hvor alle observasjoner vinterstid ble gjort i Sverige og Danmark (se senere). Det ser videre ut til at de merkete gjessene nesten utelukkende velger det samme hekkeområde år etter år.

Nedenfor følger en mer detaljert beskrivelse av trekkmonstret hos de merkete gjessene ved hver av de 7 utvalgte merkelokalitetene: Østensjøvannet, Langøyene, Mønevann, Bjørkelangensjøen, Røytjern, Vågvann og Andeelva.

Hekkelokaliteter og trekkmonster

Østensjøvannet

Gjessene som ble merket ved Østensjøvannet (21 av totalt 132 gjess), benyttet i stor grad Østensjøvannet også som sitt fremtidige hekkeområde. Utover høsten trakk de fleste av gjessene imidlertid ofte over til Nordre Øyeren, hvor de oppholdt seg i kortere eller lengre perioder. Gjennom høsten og vinteren (23. desember –15.april) viste det seg at de fleste

Figur 1 Kartet viser trekkmonster hos ringmerkede gjess fra ulike hekkelokaliteter i Akershus (perioden 1991-95). Samme farge indikerer gjess merket på samme lokalitet, og hjørnene på trekantene viser områder disse benyttet mye utover høsten (under jakta) og vinteren. Fylte sirkler med bokstaver viser merkestedet (dvs. hekkeplassen), hvor: A=Andelva, L=Langøyene, Ø=Østensjøvannet, V=Vågvann, B=Bjørkelangensjøen og R=Røytjern. Østensjøvann-gjessene fluktuerte mellom Nordre Øyeren, Østensjøvannet og Frognerkilen. I tillegg ble 5 individer observert i Danmark og Sverige vintersesongen 92/93 og 93/94, hovedsakelig ved Revlsbuske i Danmark.

Langøyene

Ved Langøyene i Indre Oslofjord ble det totalt merket 13 kanadagjess. Årene etter merking hekket disse gjessene på ulike lokaliteter i fjorden; deriblant Fornebu, Nakkholmen, Snarøya, Husebergøy og Langøyene. Utover høsten ble gjessene ofte observert ved Frognerkilen og Bogstadvannet, mens de om vinteren ble observert ved Frognerkilen samt enkelte ved Østensjøvannet og Frognerparken.

Mønevann

Totalt ble det merket 19 kanadagås ved Mønevann i Lørenskog. Enkelte av disse gjessene hekket i Mønevann også senere år, men de fleste valgte å hekke ved Østensjøvannet og Søndre Krok vann i Enebakk. En grunn til dette byttet av hekkeområde kan ha sammenheng med at det oppsto ledige og mer attraktive reirplasser ved Østensjøvannet etter utstrakt bestandsregulering av Oslo Kommune utover 1990-tallet (se 7.2 og 7.3). Utover høsten viste Mønevann-gjessene et lokalt trekk mellom Nordre Øyeren, Bogstadvannet, Frognerkilen, Nebbursvollen og Østensjøvannet. På vinteren ble hovedsaklig Frognerkilen og Østensjøvannet benyttet, samt at det var noe aktivitet ved Nordre Øyeren og Frognerparken. Kun en av de 19 merkete gjessene ble observert i utlandet (Hjelsminde i Danmark).

Bjørkelangensjøen

De 13 gjessene som ble merket i Bjørkelangensjøen i Aurskog/Høland, viste et svært interessant trekk mønster. Av totalt 25 observasjoner vinterstid, var samtlige av disse fra utlandet, nærmere bestemt fra Vestsjælland i Danmark og Hallandslän i Sverige. Det ble med andre ord ikke dokumentert noen overvintring av Bjørkelangengjess i Norge, selv om de hekket/oppholdt seg i Norge foregående sommer/høst (se senere). Totalt ble 11 av de 13 merkete gjessene observert i utlandet vinterstid.

Under hekkesesongen ble det imidlertid gjort få observasjoner av Bjørkelangen-gjessene årene etter merking. En av grunnene til at så få individer ble registrert hekkende i Aurskog/Høland, er sannsynligvis at relativt få observasjonsdager ble utført i dette området (pga. lav befolkningstetthet og få feltarbeidende i området). Tre merkete individer ble funnet hekkende i kommunen (ved Bjørkelangensjøen), og interessant nok ble to av disse observert i Sverige/Danmark påfølgende vinter. Det tredje individet ble observert i Danmark året etter. Dette viser at hekkende gjess i Aurskog/Høland trekker ut av landet vinterstid, noe som står i kontrast til det generelle bildet fra de fleste andre hekkelokaliteter i Oslo og Akershus.

I tillegg ble det på høsten observert flere Bjørkelangengjess ved Nordre Øyeren/ Nebbursvollen både i merkeåret og senere år (n=33). Ett individ ble i tillegg observert ved Bjørkelangensjøen. Dette sannsynliggjør at gjessene har fortsatt å hekke i Norge, og da mest sannsynlig i Aurskog/Høland også i årene etter merking. Vinterstid trakk Bjørkelangengjessene som nevnt ut av landet til Sverige og Danmark.

Røytjern

Ved Røytjern i Aurskog/Høland ble det merket 10 gjess. Disse viste mye av det samme trekk mønsteret som i gjessene fra Bjørkelangensjøen. I løpet av høsten ble flere av gjessene observert ved Nebbursvollen i Nordre Øyeren, mens utover vinteren er samtlige observasjoner fra utlandet (13 stk). Vinterobservasjonene ble gjort i Veljø og Vest-Sjælland i Danmark og i Hallandslän i Sverige.

Vågvann

Ved Vågvann i Enebakk ble 12 kanadagås merket. Få av gjessene ble gjenfunnet i hekkeperioden årene etter merking, men utover høsten holdt mange av gjessene seg ved Østensjøvannet. Enkelte ble også observert ved Nordre Øyeren. I løpet av vinteren ble hele 7 av de totalt 8 observasjonene på disse gjessene gjort ved Hallandslän i Sverige. Dette viser at også Enebakk-gjessene ser ut til å overvintre utenfor Norge.

Andeelva

Av de 14 kanadagjessene som ble merket ved Andeelva i Eidsvoll kommune, var det flere som var trofaste mot sitt gamle fødested de kommende år. I tillegg ble et individ funnet hekkende ved Skrukkelisjøen året etter merking. Om vinteren ble flere av gjessene observert ved Østensjøvannet i Oslo (32 obs av 4 individer), og ved Nordre Øyeren/ Vormå (14 obs av 3 individer). I tillegg ble et individ observert i Skottland og et i Bohuslän i Sverige.

3.5 Oppsummering og diskusjon

Kanadagjessene i Oslo og Akershus har i undersøkelsesperioden (1991-96) vist et svært lokalt trekkemønster gjennom året. Resultatene fra merkeprosjektet viser at gjess fra ulike hekkelokaliteter kan ha svært ulikt trekkemønster. Dette kan tyde på at vi kan skille mellom ulike populasjoner av gjess også i Oslo og Akershus. Om lag 1/4 av de merkete gjessene (32 av 132 gjess) ble observert i utlandet en eller annen gang i løpet av de årene registreringene pågikk. Totalt sett utgjorde utenlandsobservasjonene kun ca. 5 % av det totale antall observasjoner (65 av 1357 observasjoner). De fleste gjessene eller gåsepopulasjonene, forflyttet seg imidlertid kun over kortere avstander. Disse avstandene varierte tilsynelatende fra få kilometer og opp til noen mil i luftlinje. Mye av forklaringen ligger nok i at disse kanadagjessene klarer å finne tilstrekkelig med føde i nærheten av sitt hekkeområde. Områdene rundt Oslofjorden har et relativt mildt klima, og dette sammen med stadig føring fra mennesker gir mulighet for å finne føde også vinterstid. Den siste perioden (fra 1985 og frem til i dag) har også vært preget av spesielt milde vintre, noe som igjen har begunstiget overvintringsmuligheter for gjess på våre breddegrader. En strategi hvor gjessene overvintrer i nærheten av sitt hekkeområde fremfor å trekke ut av landet, vil være lønnsomt for gjessene så fremt deres overlevelse og reproduksjon er større enn om de trakk ut av landet.

Unntaket fra denne lokale overvintringstrategien, er gjessene som har sine hekkeområder i Aurskog/ Høland (Bjørkelangensjøen og Røytjern), Nes (Sagstuåa) og Enebakk (Vågvann). Disse skiller seg tydelig ut fra de øvrige gåsepopulasjonene i Oslo og Akershus ved at de nesten utelukkende trekker ut av landet vinterstid, nærmere bestemt til Sverige eller Danmark. Hvorfor disse gjessene benytter en slik strategi, kan mest sannsynlig forklares ut fra klimatiske forskjeller eller at de stammer fra andre gåsepopulasjoner i Skandinavia som har utvist et liknende trekkemønster over lengre tid. Det må også nevnes at de fleste observasjonene fra utlandet ble gjort vintersesongen 92/93 og 93/94. Det er en mulighet at snødybder i Akershus kan ha påvirket trekket, blant annet er 1994 kjent som en av de snørikeste vintrene på 90-tallet, med nedbørmengder godt over normalen.

Hvordan disse to ulike trekkstrategier vil utvikle seg over tid er avhenging av faktorer som klima, predasjonstrykk vinterstid og jakt. Om den ene overvintringsstrategien gir høyere overlevelse og fremtidig reproduksjon enn den andre, vil denne kunne bli dominerende på sikt. Slik situasjonen er i dag, ser det ut til at begge strategiene gir en relativt god overlevelse.

4 Bestandstørrelse og viktige gåselokaliteter

4.1 Bestandstørrelse av kanadagås

For å få en oversikt over dagens bestand av gjess i Oslo og Akershus, ble det i forbindelse med denne forvaltningsplanen utarbeidet en spørreundersøkelse (vedlegg 1). Denne ble sendt ut til samtlige kommuner i Akershus og Oslo, samt til de lokale jeger- og fiskerforeninger i Akershus. I tillegg til data om hekkende par av gjess, ble det innhentet opplysninger om beiteskader, jakt og skadefellinger. Resultatene på antall registrerte hekkende par av kanadagås i 2001, samt antatt hekkende par, er vist i tabell 2. Opplysningene om grågås var mangelfulle til å gi en tilfredsstillende indikasjon på bestandstørrelse. Det finnes imidlertid en svært god oversikt over bestandsutviklingen i Indre Oslofjord, hvor bl.a. NOF jevnlig har registrert hekkende par av sjøfugl. I tillegg finnes relativt god oversikt over bestandsutviklingen i Østensjøvannet. I de kommunene som mangler, er det ikke kommet inn opplysninger om hekking i 2001. Ingen av disse kommunene er kjent for å ha mange hekkinger, men det utelukkes imidlertid ikke at enkelte hekkende par forekom også her.

Tabell 2 Oversikt over registrerte hekkende par av kanadagås i Oslo og Akershus basert på data fra spørreundersøkelsen 2001 og NOF's feltregistreringer i Indre Oslofjord. Resultatene fra spørreskjemaene om antatte hekkende par i kommunen er også vist.

Kommune	Lokalitet	Registrerte hekkende par	Antatte hekkende par
Aurskog/Høland		6	10 til 15
Eidsvoll		9	9
Vestby		2	0-2
Fet		7	8-15
Lørenskog		8	8-10
Nes		8	10
Enebakk		6	5-10
Frogn	Bunnefjorden	1	15-20
Rælingen		7	10-15
Asker	Vestfjorden	7	13
Bærum	Øyer i fjorden	4	10
Gjerdrum		4	4
Oslo	Indre Oslofjord	10	10
	Østensjøvannet	10	10
Nesodden	Indre Oslofjord	9	10
Ås	Indre Oslofjord	2	2
Skedsmo		2	
Hurdal		6	6
Totalt:		108	136-175

Det er viktig å være klar over usikkerheten i de innkomne tallene. Sannsynligvis er antall registrerte par lavere enn virkeligheten, men det gir imidlertid et godt grunnlag for et minimumsestimat. Antatt antall hekkende par vil derimot kunne være nært virkeligheten.

Med bakgrunn i opplysningene fra spørreundersøkelsen når det gjelder registrerte hekkende par av kanadagås, kan vi utarbeide et grovt estimat for dagens bestand. Sommeren 2001 ble det registrert 108 hekkende par av kanadagås. For å si noe om totalbestanden av kanadagås i våre fylker, må en videre ha et estimat på gjennomsnittlig kullstørrelse. Gjennomsnittlig kullstørrelse, dvs. antall avkom som har overlevd til flygedyktig alder, vil variere noe fra år til år. Faktorer som vil påvirke kullstørrelsen, er hunnens kondisjon ved egglegging, predasjon og temperatur samt tilgjengelig føde i hekkeperioden. Hunnens kondisjon ved egglegging vil for eksempel påvirkes negativt av en ugunstig vinter med ising på beite og hard kulde. Dette

kan igjen føre til både kvantitativ og kvalitativ reduksjon av egg. Predasjon på både egg og kyllingstadiet fra arter som for eksempel rev og mink vil også kunne variere fra år til år. I 2001 ble det ikke foretatt noen registreringer på kullstørrelse. I tidligere undersøkelser på kanadagås i Oslo og Akershus, ble det i årene 1988-1990 påvist gjennomsnittlige kullstørrelser som varierte mellom 3,1 og 4,5 (Wilberg 1992). I denne perioden vokste bestanden av kanadagås med hele 25-30 % årlig, men denne veksten ser ut til å ha opphørt utover 90-tallet. Til tross for at noe av den uteblivende veksten skyldes utstrakt bestandsreduksjon i Oslo kommune, antar vi likevel at antall unger til flygedyktig alder er noe lavere enn rundt 1990. Noe av bakgrunnen for denne antakelsen, er at vi de senere årene gjennomgående har hatt kjøligere og mer snørike vintre (med mindre tilgjengelig føde) enn det som var tilfelle årene 1988 til 1990. Vi har derfor valgt å benytte en ungeproduksjon til flygedyktig avkom på 3,5.

Hvis vi forutsetter at vi har en nokså stabil bestand av kanadagås i Oslo og Akershus, kan vi sette opp følgende forenklete formel for å beregne den totale høstbestanden av kanadagås:

$$N = h_i + n_a + n_{u1} + n_{u2}$$

Hvor: N er totalbestanden av kanadagås i Oslo og Akershus

h_i er antall hekkende individer

n_a er beregnet antall flygedyktig avkom; dvs. $h_i / 2 * 3,5$

n_{u1} er beregnet antall ettårige ungfugler (se tekst)

n_{u2} er beregnet antall toårige ungfugler (se tekst)

Når det gjelder bestandstall på kanadagås for årene 1999 og 2000, finnes ingen utarbeide estimater på dette. Ut i fra opplysninger fra spørreundersøkelsen (se vedlegg 1) og bestandsregistreringer fra Indre Oslofjord og Østensjøvannet de senere år, ser det imidlertid ut til at hekkebestanden i Oslo og Akershus har vært nokså stabil de tre siste årene. På bakgrunn av dette velger vi å gå ut fra at bestanden var den samme i 1999 og 2000 som i 2001.

For å beregne antall ettårige ungfugler, n_{u1} , regner vi med at ingen ettåringer hekker. *Antall ettårige ungfugler blir derfor tilnærmet lik antall flygedyktig avkom fra året før, minus dødeligheten.* En regner videre med at 30-40% av antall toårige ungfugler hekker (Van Wormer 1969, Hoel 1986), slik at n_{u2} blir 2/3 av antall ettårige fugler (n_{u1}) fra året før, *minus dødelighet det 2. leveår.*

Vi har her valgt å benytte en *årlig dødelighet på 10 %* for 1. og 2-årige fugler. Under et studie i Sverige (i årene 1960-1978) hvor 5304 kanadagjess ble ringmerket, ble det imidlertid påvist at dødeligheten hos kanadagås det 1. leveåret lå på 20-25 %, 2. leveår på hele 42 %, deretter lavere dødelighet frem til 5. leveår hvor den igjen var nede på ca. 25 % (adult dødelighet). Denne dødeligheten skyldtes først og fremst jakt, sannsynligvis 50-60 %, mens den naturlige dødeligheten (sykdom og ulykker) lå på anslagsvis 40-50 % (Fabricius og Norgren 1987). Da gjessene i Oslo og Akershus bekattes atskillig mindre gjennom jakt enn hva som er tilfelle i Sverige og Danmark (hvor mange av de svenske gjessene overvintret), er det grunn til å anta en gjennomgående lavere dødelighet hos oss.

Ved å benytte de registrerte 108 hekkende par av kanadagås i Oslo og Akershus (se tabell 2), gir dette en *minimum høstbestand på 1240 individer.*

Minimumsestimatet fra 2001 er en del lavere enn 1990-estimatet til Wilberg (1992), som var på ca. 1500 individer. Reduksjonen skyldes i første rekke at det i 2001 ble registrert færre hekkende par enn i 1990 (108 mot 126). Spesielt har bestanden av kanadagås gått sterkt

tilbake ved Østensjøvannet og Indre Oslofjord, noe som blant annet skyldes utstrakt bestandsreduksjon gjennom eggpunktering og skadefelling (se kap. 7). Kanadagåsbestanden i enkelte kommuner i indre deler av Akershus har derimot holdt seg nokså stabil. En annen årsak til det lavere bestandsestimatet i 2001, er at det her ble tatt hensyn til naturlig dødelighet.

Ved å benytte det *nedre og øvre estimat* på antatt antall hekkende par av kanadagjess fra spørreundersøkelsen, dvs. min. 136 og maks. 175 hekkende par, gir dette en *minimum høstbestand på 1562 individer og en maksimum høstbestand på 2000 individer*.

NB: Det er viktig å merke seg at det her kun er snakk om hekkebestander, og trekkende/overvintrende gjess fra andre fylker er følgelig ekskludert.

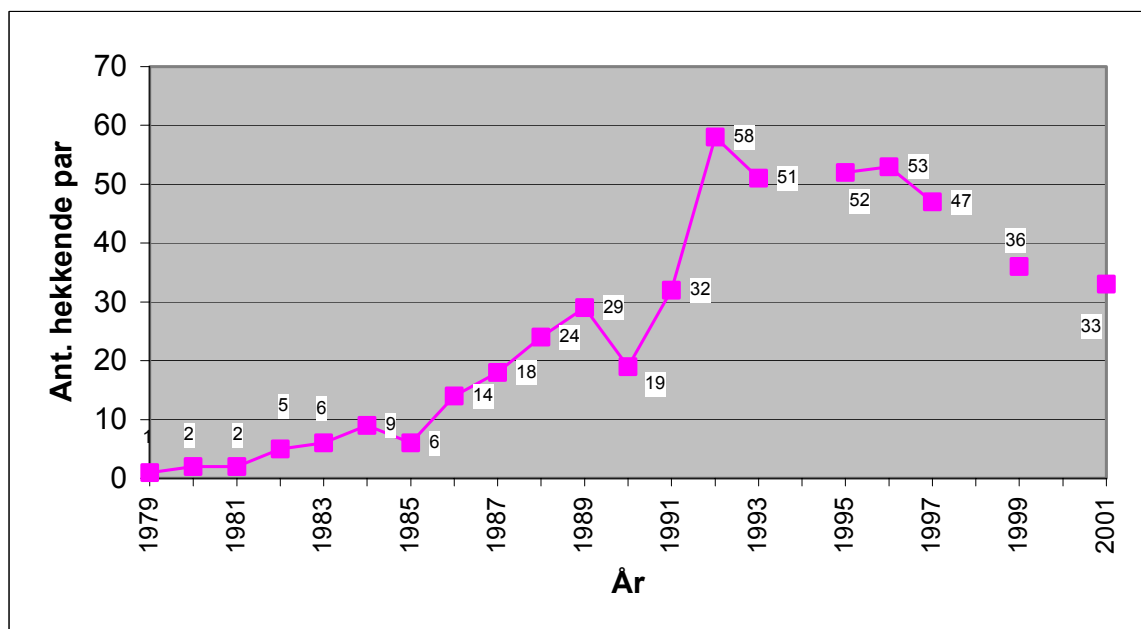
Ut i fra de opplysninger som har fremkommet gjennom spørreundersøkelsen og andre kilder, er det derfor grunn til å anta at vi i Oslo og Akershus i 2001 hadde en kanadagåsbestand på minimum 1250 individer, men sannsynligvis mellom 1500 og 2000 individer i 2001.

4.2 Bestandsutvikling for gjess i regionale områder

Indre Oslofjord

Kanadagås

I 2001 ble det totalt registrert 33 hekkende par av kanadagås i Indre Oslofjord (Figur 2). Flest par ble observert innenfor Nesodden og Oslo kommuner, med henholdsvis 9 og 10 par (Andersen og Bergan 2001). I perioden 1985 til 1992 var det en markant vekst i bestanden av kanadagås i indre Oslofjord, med en økning fra 6 til 58 registrerte hekkende par. I denne

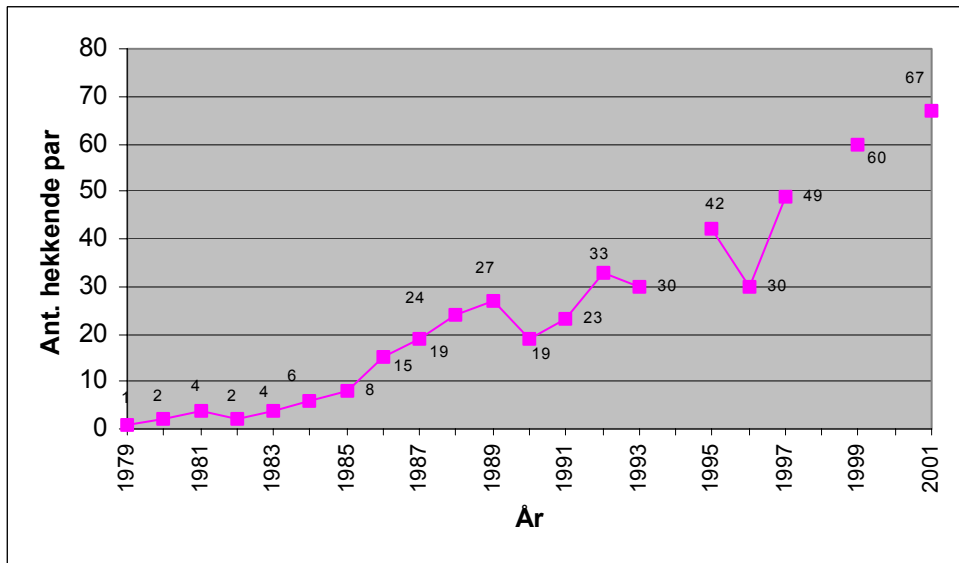

Figur 2 Registrerte hekkende par av kanadagås i Indre Oslofjord i perioden 1979-2001 (Kilde: NOF avd. Oslo og Akershus).

perioden økte antall hekkende par i alle år unntatt fra 1989 til 1990 (reduksjon fra 29 til 19 hekkende par). For en mer detaljert oversikt over de viktigste hekkelokalitetene i Indre Oslofjord vises til NOF rapporten av Andersen og Bergan (2001).

Grågås

Grågåsbestanden i Indre Oslofjord har økt betydelig fra 80-tallet og frem til i dag (figur 3). I 2001 ble det registrert 67 hekkende par av grågås i Indre fjord, noe som er det høyeste antallet i nyere tid (Andersen og Bergan 2001). Flest par av grågås ble registrert i Bærum og Oslo kommuner med henholdsvis 17 og 27 par. Ved Østensjøvannet er det registrert noen få hekkende par de senere årene (Anders Gimse, i brev). Basert på de data som fremkom av spørreundersøkelsen, ser det imidlertid ikke ut til å ha vært noen registreringer av hekkende par av grågås i andre ferskvannsområder i Akershus. Dette henger sammen med grågåsas preferanser for hekkebiotoper tilknyttet saltvann.

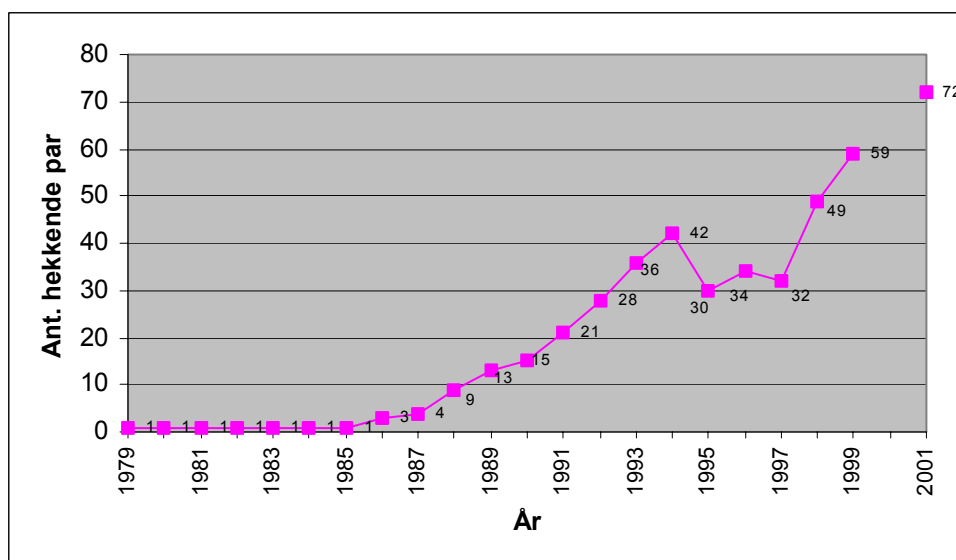
Figur 3 Registrerte hekkende par av grågås i Indre Oslofjord i perioden 1979-2001 (Kilde: NOF avd. Oslo og Akershus).

Hvitkinngås

Når det gjelder gjess i Indre Oslofjord, er det bestanden av hvitkinngjess som har økt mest de siste femten årene (Figur 4). I 2001 ble det registrert hele 72 hekkende par i Indre Oslofjord (Andersen og Bergan 2001). Dette er en økning på 13 hekkende par siden 1999. Påfølgende høst ble det talt hele 328 individer i parkene i Oslo (Andersen og Bergan 2001).

Snøgås

Det er registrert få hekkinger av snøgås i Oslo og Akershus. I løpet av de siste 20 årene er det årlig registrert inntil tre hekkende par i Indre Oslofjord (Andersen og Bergan 2001). I 2002 ble det registrert 3 par på Skjærholmene i Bunnefjorden (Morten Bergan, 2002).

Figur 4 Registrerte hekkende par av hvitkinngås i Indre Oslofjord i perioden 1979-2001 (Kilde: NOF avd. Oslo og Akershus).

Østensjøvannet

Bestandsutviklingen når det gjelder gjess ved Østensjøvannet ser ut til å følge mye av det samme mønsteret som er observert i Indre Oslofjord. Antall hekkende par av kanadagås ved denne lokaliteten har gått betydelig tilbake siden 1995. En viktig årsak til denne nedgangen, er i første rekke den omfattende bestandsreduksjonen som har funnet sted i regi av Oslo kommune (se senere).

Tabell 3 Oversikt over antall registrerte hekkende par av kanadagjess ved Østensjøvannet i Oslo kommune i årene 1989 og 2001 (Kilde: Friluftsetaten, Oslo kommune).

Årstall	Antall par
1989	28
1990	29
1991	31
1992	38
1993	48
1994	57
1995	50
1996	25
1997	15
1998	10
1999	10
2000	14

Indre Akershus

Resultatene fra spørreundersøkelsen tyder på at bestanden av kanadagås i indre og østlige deler av Akershus ikke har blitt vesentlig redusert den siste ti års-perioden. Stadige meldinger om tilgrising av badeplasser, friarealer og beiteskader tyder heller ikke på dette. Lørenskog, Rælingen og Nes er de kommunene som ser ut til å ha de største forekomstene av kanadagås.

Høst og vinterbestand av gjess etter 1995

Etter at merkeprosjektet på kanadagås i Oslo og Akershus ble avsluttet på midten av 1990-tallet, finnes det relativt få data på hvor mye gjess vi har i våre fylker utover høsten og vinteren. Hvor stor andel av gåsebestanden som blir igjen utover høsten/ vinteren i våre fylker vil ha sammenheng med flere faktorer. Spesielt viktig i denne sammenheng er graden av islegging. Observasjoner fra Nordre Øyeren Fuglestasjon tyder på at høstbestanden av kanadagås svinger mye fra år til år, men det ser ikke ut til å ha vært noen vesentlig reduksjon de senere årene (se tabell 4).

Tabell 4 Oversikt over maksimal-registreringer på kanadagjess ved Nordre Øyeren Fuglestasjon årene 1996 til 2001. Alle registreringer er utført innenfor perioden 1. oktober til 31. desember (Kilde: Nordre Øyeren Fuglestasjon).

Art	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Kanadagås	809	686	810	406	800	600
Obs. dato	2/11	7/11	17/10	9/10	11/12	3/11

I Glommavassdraget har NOF avd. Oppland utført registreringer av vannfugl hvert år i perioden 1990 til 1999. I løpet av disse årene har det blitt betydelig færre gjess å se vinterstid i dette vassdraget. Året 1993 peker seg ut med hele 157 registrerte kanadagjess, mens det i 1999 kun ble observert 1 gås (tabell 5).

Tabell 5 Oversikt over registrerte gjess i Glommavassdraget i Akershus 1990-1999. Alle registreringer er utført innenfor perioden 15. januar til 5. februar. (Kilde: Larsen 1999).

Art	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Kanadagås	16	51	46	157	22	47	4	8	12	1
Grågås				5						

5 Forvaltningsrammer for gjess i Norge

Flere av gåsebestandene som opptrer i Norge trekker regelmessig mellom flere europeiske land. Det er således viktig at den nasjonale forvaltningen av gjess i Norge tar hensyn disse trekk-mønstrene og at forvaltningen sees på i et mer internasjonalt perspektiv. Unntaket fra denne regelen er kanadagås, hvor det meste av Norges bestand trekker mellom sommer- og vinterbeiteområder innenfor landets grenser.

5.1 Internasjonale rammer

Alle gåsearter med unntak av kanadagås berøres av flere internasjonale konvensjoner og avtaler som Norge har tiltrådt. Disse er listet opp nedenfor.

- ”Bonnkonvensjonen” – om beskyttelse av trekkende arter av ville dyr.
- ”Vannfugl-avtalen” – regional avtale under Bonn-konvensjonen om vern av trekkende vannfugl.
- ”Bernkonvensjonen” – den europeiske naturvernkonvensjonen.
- ”Ramsarkonvensjonen” – om vern av våtmarksområder av internasjonal betydning.
- ”Biodiversitetskonvensjonen” – om bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold.

Disse avtalene og konvensjonene pålegger oss følgelig forpliktelser som vil påvirke vår forvaltning av arter som gås. Samtidig inneholder avtalene ulike bestemmelser om unntak, særlig i forhold til arter eller individer som volder skade. Dette gir rom for andre tiltak dersom det føres kontroll med metoden og effektene av tiltakene kan dokumenteres.

I de fleste land er det utarbeidet nasjonale strategier for forvaltning av gjess generelt eller for enkeltarter. Det ser ut til å være en generell faglig og politisk enighet i alle land om at forvaltningen av gjess er et felles ansvar, og at skadeproblemene må løses gjennom virkemidler som både ivaretar hensynet til gjessenes behov, og samtidig ikke påfører enkeltbønder eller andre urimelige økonomiske belastninger (DN-rapport 1996-2).

5.2 Nasjonale rammer

Viltloven

I tillegg til de ulike internasjonale avtalene finnes nasjonale lover og retningslinjer for forvaltning av viltlevende arter som gjess. I lov om viltet av 29. mai 1981 heter det i § 1: ”Viltets og viltets leveområder skal forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom besvares. Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.” Videre sier § 3 noe om fredningsprinsippet hvor det blant annet står at ”Alt vilt, herunder dets egg, reir og bo er fredet med mindre annet følger av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Ved vedtak om jaktbarhet og jakttider etter § 9 skal det særlig legges vekt på at arten produserer et høstingsverdig overskudd og at den har ressursbetydning. Det skal også legges vekt på jakt- og fangsttradisjon i vedkommende område og på den skade viltet gjør”.

Forskrift om skadefelling

Når det gjelder felling av vilt som gjør skade kan DN gi forskrifter om felling av bestemte viltarter i nærmere angitte tilfeller, uten hensyn til fredning og jakttider (jmf. § 14). I forskrift av 1. september 1997 (Om felling av viltarter som gjør skade eller vesentlig reduserer andre viltarters reproduksjon) står det i punkt II B at kommunen kan gi tillatelse til felling av kanadagås og grågås når disse gjør skade. Forskriften understreker at skaden skal ha oppstått

inneværende sesong, og i et omfang som er av vesentlig økonomisk betydning for den skadelidte, eller som vil få tilsvarende betydning om skaden fortsetter.

Jakttidsrammer og jakttider på gås

Rammene for utøvelse av jakt er styrt gjennom viltloven og dens forskrifter. I "Forskrift om jakt- og fangsttider samt sanking av egg og dun" for perioden 01.04.02-31.03.07, er det oppgitt jakttid for kanadagås, grågås, kortnebbgås og stripegås (tabell 6). I tillegg er det tillatt og sanke egg fra kanadagås, snøgås, hvitkinngås og stripegås.

Fjordområdene i Akershus kommer inn under reglene om den frie jakten på hav og fjord jf. viltlovens § 32. Har kan en jakte uten jaktkort så fremst du har betalt jegeravgiften. I Indre Oslofjord begrenses denne jakten av havnereglementet og viltlovens § 21 (bruk av motorbåt).

Tabell 6 Oversikt gjeldende jakttider på gås i Norge (perioden 01.04.2002 - 31.03.2007).

Art	Jakttidsramme	Jakttid ³⁾
Grågås	10.08-23.12	10.08-23.12 ¹⁾
Kanadagås	10.08-23.12	10.08-23.12 ²⁾
Kortnebbgås	10.08-23.12	10.08-23.12
Stripegås	10.08-23.12	10.08-23.12 ²⁾

- 1) I de fem første dagene av ordinær jakttid er det jaktforbud etter klokka elleve i alle fylker unntatt Troms og Finnmark. Fylkesmannen kan åpne for jakt på grågås inntil 10 dager i forkant av ordinær jakt i fylkene Nordland og sørover der det foreligger godkjent forvaltningsplan for grågås. Det er da tillatt å jakte i tidsrommet kl. 0400-1100, og etter kl. 1600.
- 2) Kommunen kan åpne for jakt på kanadagås og stripegås inntil 10 dager i forkant av ordinær jakttid, samt utvide for jakt på kanadagås og stripegås inntil to måneder i etterkant av ordinær jakttid.
- 3) Den frie jakten på hav og fjord i Oslofjorden-Skagerak, jf. viltlovens § 32, er jakttiden 10.09-23.12. For øvrige områder er det fra jaktstart og fram til den 20.08 kun tillatt å jakte mellom kl. 0400 og kl. 1100.

Sanking av egg og dun

I ny "Forskrift om jakt- og fangsttider samt sanking av egg og dun" åpnes det for at grunneier eller bruker kan sanke egg og dun for både på kanadagås, snøgås, hvitkinngås og stripegås. Med begrepet "bruker" menes personer som tidligere har vært tilknyttet såkalte "fredlyste egg- og dunvær". I Oslo og Akershus er det ingen tradisjoner for "egg- og dunvær", og i praksis blir det derfor kun grunneier som kan sanke egg og dun. Når det gjelder grågås kan DN gi tillatelse til sanking av egg i områder hvor dette inngår i en godkjent forvaltningsplan for gjess.

Nasjonal handlingsplan for gjess

I 1996 utarbeidet DN en handlingsplan for forvaltning av gjess (DN-rapport 1996-2). Dokumentet gir tildels klare tilrådninger for gåseforvaltningen i Norge, og flere av disse ligger til grunn også for denne forvaltningsplanen. DN's handlingsplan formulerer relativt tydelige forvaltningsmål for ulike arter av gjess. Generelt er det viktig å operere med et forvaltningsskille mellom arter som er ekstremt fåtallige, og de som er rimelig store og voksende og opererer som skadevoldere samt mellom arktisk hekkende gjess kontra arter som hekker i Fastlands-Norge. I handlingsplanen legges det blant annet spesielt vekt på at det ikke er ønskelig å bevare introduserte arter som kanadagås som en del av norsk fauna på lang sikt. Dette er videreført i DN's høringsnotat om nye jakt- og fangsttider for perioden 1. april 2002 -

31. mars 2007 hvor det fremgår at det ikke er ønskelig med hekkende bestander av hvitkinngås, snøgås og stripegås i Oslofjordområdet, da også dette er rømte og forvillette arter. Det er verdt å merke seg at DN ikke åpnet for jakt på hvitkinngås i perioden 2002-2007

6 Problemstillinger og situasjonsbeskrivelse

Når det gjelder ulemper fra gjess i Oslo og Akershus var det for få år siden hovedsakelig kanadagjess som var involvert. Dette bildet har imidlertid endret seg noe de senere årene, særlig i Indre Oslofjord hvor det i dag også er grågås og hvitkinngås som er årsak til de største ulempene i forhold til badeplasser og andre offentlige friluftsområder. Særlig kanadagåsa har lenge blitt sett på som en ”problemfugl”, og det er liten tvil om at kanadagåsa har skapt til dels stor frustrasjon. Dette kommer tydelig til uttrykk i en saksfremstilling i Oslo kommune i 1990 (Sak 17/90) til et møte i "Underutvalg for byomfattende miljørettet helsevern", hvor en finner følgende oversikt over hvilke ulemper disse ”problemfuglene” kan gi:

- tilgrising av balkonger, gressarealer, badeplasser, parker og biler
- støy fra voksne fugler og fugleunger
- av og til vanninnsig i hus på grunn av tilstopping av takrenner
- en viss fare for tiltrekking av rotter
- en viss fare for smitteoverføring (fuglelopper, salmonella)
- av og til aggressiv adferd hos gjess

Selv om ikke alle innspillene er like holdbare rent faglig, er det liten tvil om at gjess kan medføre ulemper for befolkningen. Likevel er det viktig at dette ikke overskygger helt de positive sidene ved det å ha dyr og fugler rundt oss. Gjess i plogform med deres hese skrik er f.eks. et velkjent vår- og høsttegn for mange av oss. Mange mennesker har videre verdifulle naturopplevelser ved å oppsøke gjessene ved vann og sjø, og mate og beskue disse store fuglene. Mange jegere setter videre pris på gjess som et attraktivt jaktbytte.

6.1 Jordbruk (*tap og forringelse av avlinger*)

Beiteområder

Tidligere var husdyrbeiter og gammel slåttemark langs kysten viktige leveområder for flere gåsearter. Fraflytting fra ytre kystområder har imidlertid medført gjengroing og kvalitetsforringelse av disse beiteområdene for gås. I mer sentrale strøk har derimot omleggingen til mer intensiv drift i landbruket ført til nye gunstige beiteområder for gås både arealmessig og kvalitetsmessig. Dette har ført til en forskyvning av gjessenes leveområder, forhøyet ungeproduksjon og økende bestander (DN-rapport 1996-2).

I tillegg har ulike forvaltningstiltak i Norge og utlandet ført til bedre overlevelse og høyere gåsebestander. Eksempler på slike tiltak er kortere jakt sesong, forbud mot eggsanking, opprettelse av naturreservater, etablering av gåsebeiter og kunstig foring.

I Oslo og Akershus benytter gjessene flere typer beiteområder. Mest brukt som beite er næringsrike enger med timotei, som f.eks. ved Østensjøvannet, Frognerkilen, Øyeren og Bogstadvannet.

Beiteskader

Beiteskader fra gjess forekommer som regel på jordbruksareal med timotei eller korn. Skadene på grasmark oppstår særlig når graset er i et tidlig vekststadium, noe som gjør dem sårbare for beiting da de tærer på opplagsnæringen og lett kan trækkes ned eller nappes opp med nebbet. På nysådd eng og åker kan gåsa også spise opp såkorn direkte, og dermed redusere avlingen. Skadene kan bli forsterket hvis jorda er våt, da nedtramping fra gås kan føre til pakking rundt

plantene og følgelig redusert oksygentilførsel. Dette kan føre til at plantene stagnerer i vekst eller dør. Gjess kan også gjøre skade senere i vekstsesongen (f.eks. august/september), ved at planter beites og tråkkes ned slik at gårdbrukeren erfarer inntekststap under slått og kornhøsting. Tabell 7 gir en oversikt over registrerte beiteskader i Oslo og Akershus.

Tabell 7 Oversikt over forekomst av beiteskader fra kanadagås og grågås i Oslo og Akershus. (Kilde: spørreundersøkelsen 2001)

Kommune	Lokalitet	Plantekultur	Tid	Årstall
Eidsvoll	Andeelva	Korn, gras	Vår/sommer/høst	Flere år
Fet	Mjøssjøen	Gras		Flere år
Fet	Åkrane	Korn	Vår/sommer/høst	Flere år
Nes	Kjensmo	Korn	Vår	2000, 2001
Enebakk	Brevik	Gras	Sommer	Flere år
Enebakk	Østby	Korn, gras	Sommer	Flere år
Asker	Skaugum Vette	Korn,gras,jordbær	Sommer/høst	Flere år
Oslo	Østensjø gård	Korn,gras,oljevekster	Vår/sommer	Flere år
	Maridalen	Korn	Vår/sommer	1990-95

Gåsemøkk og beitekonkurransse

Systematiske undersøkelser har ikke påvist at gåsemøkk i åker gir noen direkte negativ effekt på avlingskvalitet eller på husdyr som inntar dette på beite. Når det gjelder konkurranse med andre husdyr er det sett eksempler på at tilgangen på fôr blir begrenset slik at et konkurranseforhold oppstår. Omfanget og konsekvensene er imidlertid lite kjent.

6.2 Tilgrising av friluftarealer og sanitære problemer

Når det gjelder ulemper forårsaket av gjess, har tilgrising med gåsemøkk på badeplasser og grøntarealer fått størst oppmerksomhet i media. I tillegg har tilhold av gjess ved drikkevannskilder skapt bekymring flere steder. Tabell 8 gir en oversikt over registrerte konflikter/skader i Oslo og Akershus.

Det har i flere tilfeller vært fokusert på at avføring fra gjess kan medføre smittefare overfor mennesker. Problemet har spesielt vært rettet mot badeplasser tilgriset av gåsemøkk.

Badeplasser ved både fersk- og saltvann, er ofte gunstige områder for gås. Gjessenes mytetid; den perioden de skifter fjærdrakt og dermed ikke er flygedyktige, faller sammen med vår badesesong (juli måned). Ofte er badeplasser delvis tilsådd og naturlig begrodd med gress, noe som er attraktivt beite for gjess. Dette, sammen med kunstig fôring fra mennesker (brød o.l.) og lavere predasjon fra naturlige fiender (som rev og mink) grunnet menneskets tilstedeværelse, er de viktigste årsakene til at gjessene trives på våre badeplasser.

Tabell 8 Oversikt over ulemper/sanitære problemer påført av kanadagås og grågås i Oslo og Akershus. (Kilde: spørreundersøkelsen 2001)

Kommune	Lokalitet	Skadetype	Årstall
Fet	Hvaltjern	Tilgrising av badeplass	Flere år
Fet	Gansvika	Tilgrising av badeplass	Flere år
Lørenskog	Langvatnet	Tilgrising av badeplass	1996-2001
Nes	Tresjøene	Tilgrising av friluftsområder	Flere år
Nes	Finnholtsjøen	Tilgrising av friluftsområder	Flere år
Nes	Langtjern	Tilgrising av friluftsområder	Flere år
Enebakk	Bermerud	Tilgrising av badeplass	Flere år
Enebakk	Svines	Tilgrising av tomter	2001
Frogn	Bunnefjorden	Tilgrising av badeplass	Div.steder
Frogn	Hallangspollen	Tilgrising av badeplass	Div.steder
Rælingen	Myrdammen	Tilgrising av badeplass	Flere år
Rælingen	Aamodtdammen	Tilgrising av badeplass	Flere år
Asker	Holmen, Hvalstrand, Sjøstrand	Tilgrising av badeplass	Siste fem år
Bærum	Øyer i fjorden	Tilgrising av badeplass	Flere år
Gjerdrum	Buvannet, Stråsjøen	Fortrenger andre arter?	
Oslo	Maridalsvannet	Tilgrising ved drikkevannskilde	
	Østensjøvannet, Frognerparken, Bogstadvannet, Nøkle vann, Valledammen, Bygdøy	Tilgrising av friluftsområder	1989-2001

En gås produserer ekskrementer ca. en gang hvert 4.-5. minutt, og i løpet av et døgn kan den produsere hele 600-700 gram avføring. Det er følgelig liten tvil om at flere titalls gjess kan legge igjen betydelige mengder avføring på enkelte lokaliteter. På bakgrunn av dette, og usikkerheten rundt smittefare via avføring hos gås, satte Bærum kommune i verk prøvetaking av avføring og tarminnhold fra kanadagås for å undersøke mikrobiologiske agens (virus og bakterier). Resultatet av undersøkelsene viste at det fantes *Campylobacter Jejuni* i 70 % av dyrene, bakterier som blant annet kan gi diaré hos mennesker. Forsøkene ble videreført i 1999 da Bærum kommune søkte DN om tillatelse til å felle ca. 20 kanadagås. Målet med fellingene var å fremskaffe ytterligere data på smittefare hos arten når det gjaldt tarmbakterier/virus.

Oslo kommune har også sendt inn ekskrementprøver fra gjess til analyse ved Veterinærinstituttet, men konklusjonen på disse var at det ikke ble påvist patogener (sykdomsfremkallende) bakterier eller parasitter (Bø 1991).

Generelt sett tyder resultatene på at avføring fra gjess kan være kilde til en viss smittefare ovenfor mennesker.

6.3 Økologiske (konkurransen, beitepåvirkning, endring av artssamfunn)

Mange hypoteser har vært fremlagt om kanadagåsas effekt på økosystemet, både når det gjelder påvirkning av andre fuglearter og plantesamfunn. Når det gjelder forholdet til andre fugler, er det utført få systematiske undersøkelser på om kanadagås foretrekker andre arter fra hekkeområdet. Undersøkelser om konkurranse om hekketerritorier og beiteområder kan tenkes å være tilfelle ved tette bestander, og dette burde være grunnlag for nærmere undersøkelser. Feltobservasjoner utført av Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oslo og

Akershus kan tyde på at bestandsreduksjonen av stokkand i Indre Oslofjord kan settes i sammenheng med den økende kanadagåsbestanden utover 1980-tallet (Bergan og Andersen, i brev). De fleste feltobservasjoner tyder likevel på at det ikke ser ut til at arter blir fortrenget på de vanligste, nokså næringsrike hekkelokalitetene (Fabricius og Norgren 1987). I enkelte områder benytter kanadagåsa en nisje i naturen som ikke er utnyttet av så mange andre andefugler eller gåsearter; nemlig skogsvann. Fra slike lokaliteter er det likevel meldt om tilfeller med tilbakegang av storlom etter kanadagåsas inntreden, uten at dette er dokumentert vitenskapelig. Et eventuelt konkurranseforhold mellom ulike arter vil være best synlig når leveområdets bæreevne for gjess er nådd.

En art som man i utgangspunktet skulle forvente gikk tilbake når bestanden av kanadagås økte, er grågås. Disse to artene har tilsynelatende nokså like krav til leveområder både når det gjelder hekkelokalitet og næringsvalg. Selv om kanadagåsa har økt betydelig i antall fra 1980-tallet og frem til begynnelsen av 1990-tallet, har også grågåsbestanden økt. Heller ikke i Sverige har en kunnet påvise at noen grågåsbestand har gått tilbake som følge av konkurranse med kanadagås; de fleste grågåsbestander har i stedet fortsatt å vokse. Til tross for nokså lik habitatpreferanse for de to artene, foretrekker kanadagåsa gjerne å beite nærmere vann enn grågåsa samt at kanadagåsa velger reirplass på nokså åpen grasmark nær vann mens grågåsa foretrekker mer kratt og busker (Fabricius og Norgren 1987). Likevel har en ved Østensjøvannet og Indre Oslofjord observert en særlig kraftig vekst i grågåsbestanden de senere årene (1995-2001), i en periode hvor antall kanadagjess har blitt betydelig redusert ved hjelp av eggpunktering og skadefelling (se kapittel 4.2). Disse observasjonene tyder derfor likevel på at det kan være en viss konkurranse mellom de to artene på enkelte lokaliteter.

Det har også vært hevdet at kanadagåsa med sin fremtredende aggressive atferd kan ha en positiv effekt på andre vannfuglarter, ved at den skremmer bort småpredatorer som mink, røyskatt, rev og kråkefugl. Det er imidlertid uvisst om det er noe hold i disse antakelsene. Hvor aggressiv kanadagåsa er mot andre, er det ulike oppfatninger om. Enkelte mener at den kan være aggressiv ovenfor andre vannfuglarter, mens Fabricius og Norgren (1987) melder at kanadagåsa generelt vil være uinteressert.

Det finnes også arter som kan utvise svært aggressiv atferd overfor kanadagjess. Det finnes blant annet rapporter på at knoppsvaner har "mishandlet" kanadagjess eller fordrevet deres unger, spesielt i innsjøer. I skjærgården ser derimot konflikten ut til å være mindre, og artene kan hekke tett opp til hverandre (Fabricius og Norgren 1987).

6.4 Rammer og begrensninger for gåsejakt

Generelt

Det finnes flere forhold som er med på å begrense utøvelsen av jakt utover de lover og forskrifter som er nevnt i kapittel 5.

Viltlovens § 22 sier at det er forbudt å drive jakt fra motorbåt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor i en avstand mindre enn 2 km fra land. Dette gjør at det i enkelte områder er praktisk vanskelig og drive jakt (f.eks i Indre Oslofjord; se senere).

Havnereglementet

For fjordområdene i Oslo og Akershus er spesielt Havneloven med på å begrense jaktutøvelsen på gås. Havneloven gir kommunene hjemmel for å innføre bestemmelser om hvor det av sikkerhetsmessige hensyn ikke er tillatt å bruke skytevåpen gjennom det lokale havnereglementet. I våre fylker er det særlige begrensninger i kommunene Asker, Bærum og

Oslo, hvor det kun er tillatt å jakte langs et smalt belte lengst ute i fjorden (figur 4). I praksis vil dette si områder med åpent farvann hvor det er lite gås og hvor avstanden fra land gjør bruk av robåt vanskelig (jfr. viltlovens § 21). I Nesodden kommune er det jaktforbud i farvannet rundt Langøyene, Husbergøya og Skjærholmane, mens det i Frogn kommune er ferdselsforbud 50 meter fra alle militære installasjoner i tilknytning til Oscarsborg festning.

Nordre Øyeren Naturreservat

Nordre Øyeren naturreservat er Nordens største innlandsdelta og har status som Ramsar-område. Reservatet har et usedvanlig rikt plante- og dyreliv, og i alt er det registrert 308 plantearter, 24 fiskearter og 233 fuglearter i området. I dag er det tillatt å drive jakt på andefuglartene krikvand, stokkand og kvinand, samt på ringdue, kråke, rødrev og mink. Forutsetningen er at jegeren har avlagt et obligatorisk jegerkurs for jakt i reservatet hvor det legges vekt på artskunnskap og kjennskap til jakt- og verneforskrifter (se Pedersen 1989). Utover høsten og vinteren er Nordre Øyeren også et viktig oppholdssted for både kanadagås og grågås, men per i dag er det ikke tillatt å jakte gjess i reservatet. En av grunnene til dette er at jaktordningen (som prøveordning) ble innført i 1983; på en tid hvor bestanden av kanadagås ikke hadde nådd det nivået vi har i dag.

Naturreservater i Indre Oslofjord

Det finnes en rekke mindre øyer og holmer i Indre Oslofjord som er lagt ut som naturreservater iht. naturvernloven. Disse er underlagt spesielle vernebestemmelser, noe som også innebærer generelt jaktforbud for en del av lokalitetene.

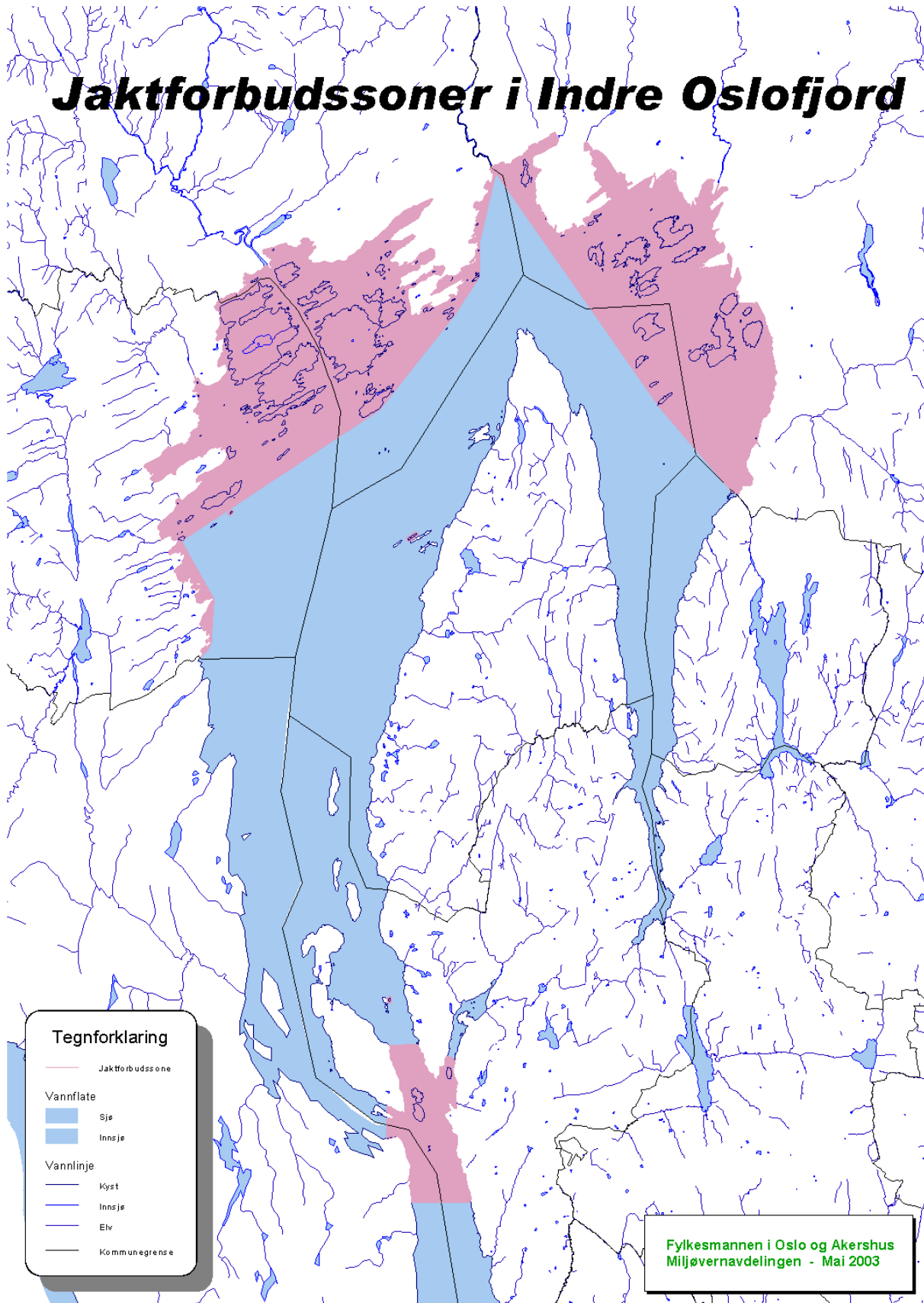
Grunneierretten

I områder hvor det i utgangspunktet er mulig å drive jakt og fangst, må man i tillegg ha tillatelse fra grunneier. I Oslo og Akershus eies grunnen av både stat, kommune og private grunneiere. Om det ikke finnes noe organisert jaktkort for det aktuelle området, er det opp til den enkelte grunneier om han vil tillate jakt på sin eiendom. Når det gjelder arter som kan volde skade og føre til økonomiske tap for grunneier, er det i Norge vanlig at grunneier tilbyr fri jakt til jegere ved forespørsel.

Oppsummering

Jaktbegrensningene i Havnereglementet i Indre Oslofjord og Nordre Øyeren naturreservatet umuliggjør beskatning av gjess på enkelte gode gåselokaliteter. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, i samarbeid med aktuelle kommuner, ønsker derfor og se nærmere på muligheten for å justere disse bestemmelsene, slik at jakt kan tillates i områder med lite potensialet for konflikter med andre interesser (se kap. 8).

Jaktforbudssoner i Indre Oslofjord

Figur 5 Skisse over Indre Oslofjord med virkegrenser for de kommunale havnereglement (se tekst).

7 Tidligere forvaltningstiltak på kanada- og grågås i Oslo og Akershus

Flere ulike forvaltningstiltak er forsøkt gjennomført i Oslo og Akershus for å regulere bestandene av grågås og kanadagås. Tiltakene har likevel ikke vært tilstrekkelige for å redusere bestandene regionalt, selv om enkelte tiltak har hatt god effekt lokalt. Bestandene av grågås, kanadagås og hvitkinngås er følgelig fortsatt svært høye. Lavt jaktuttak som følge av manglende interesse for gåsejakt samt regulerende bestemmelser i blant annet viltloven (se 5.2) og havnereglementet (se 6.4), er noe av årsaken til at en ikke har lyktes med å regulere bestandene. I tillegg til jakt har også skadefelling (etter viltlovens § 14), eggpunktering, egganking og flytting av gås blitt forsøkt benyttet som tiltak for å redusere bestandene av kanada- og grågås.

7.1 Ordinær gåsejakt

På slutten av 1980-tallet ble det fremmet en søknad om jaktåpning på kanadagås av Oslo kommune v/ Skogvesenet. Noe senere åpnet DN for jakt på kanadagås i hele landet, med gjeldende jakttidsrammer og jakttider for perioden 01.04.92- 01.04.97.

Ordinær jakt på gås er relativt lite utbredt i Oslo og Akershus. En av grunnene til dette er at det ikke er noen historisk tradisjon for å drive gåsejakt i vårt distrikt, og at informasjon om denne jaktformen og hvor det er mulig å jakte gjess er lite tilgjengelig for jegerstanden. Før arbeidet med denne forvaltningsplanen ble startet, fantes det lite kunnskap om hvor det jaktet og felles gås i våre fylker. Til sammen 16 av 22 kommuner besvarte den utsendte spørreundersøkelsen på gjess. I 9 av de 16 kommunene var det jaktet gås i løpet av den siste 5 års perioden. I følge spørreundersøkelsen ser det ut til at mellom 78 og 117 gjess blir felt årlig i disse kommunene (tabell 9).

Tabell 9 Oversikt over kommuner og lokaliteter hvor det er jaktet og felt kanadagås i Akershus fylke de senere år.

Kommune	Lokalitet	Antall skutte kanadagjess per år	År
Aurskog/ Høland	Setten, Bjørkelangen og Øgderen	5-15	Årlig
Eidsvoll	Andeelva, Utsjøen, S. Holsjøen og Jønsjøen	10-15	Årlig
Hurdal	Skrukkelisjøen	2	Årlig
Vestby	Kjennstjernet	0-5	Årlig
Fet	Åkrene, Hvaltjern, Glomma og Mjøssjøen	10-20	Årlig
Lørenskog	Langvatnet	1	2001
	Mønevang	26	2001
Nes	Kjernsmotjernet, Tresjøene, Finnholtsjøen, Langtjern og Falltjern	4-7	Årlig
Enebakk	Mjær	2-3	Årlig
	Lyseren	1-2	Årlig
Rælingen	Øyeren	10-15	Årlig
Asker	Vetrestad/ blakstad	5-6	Siste tre år
Totalt:		78-117	

Jaktstatistikken som fremkom av spørreundersøkelsen er imidlertid for lav i forhold til virkeligheten. Dette skyldes at den baserer seg på antakelse av jaktomfanget i kommunene og

JFF foreningene, og ikke treffer den enkelte jeger. Etter at det ble innført gebyr på manglende jaktrapportering (fom 2001/2002), publiserer Statistisk sentralbyrå også fellingstall på gjess. Jaktstatistikken for 2001/2002 viser at det ble felt 405 kanadagjess og 55 grågjess i Akershus, mot henholdsvis 13 og 33 i Oslo. Denne statistikken baserer seg på innrapporterte opplysninger fra over 90 % av alle jegere i fylkene, og vil således være nært opptil de reelle fellingstall. De 405 felte kanadagjessene i Akershus, ble videre felt av 132 jegere. Av disse var 116 jegere (88 %) bosatt i fylket.

Effekten av den ordinære jakta

Når det gjelder kanadagjess, felles i Oslo og Akershus til sammen 418 individer under ordinær jakt. Om en sammenlikner disse tallene med fylkenes bestandsestimater på ca. 1500 gjess, utgjør dette et uttak på omlag 30 %. Det er imidlertid viktig å merke seg at jakta sannsynligvis tar ut en del trekkende gjess som ikke hører til vår hekkende bestand. Jaktuttaket på vår hekkende bestand anslås således til å ligge et sted mellom 10 og 30 %.

I årene 1988-90, en periode hvor kanadagåsbestanden var i kraftig vekst, var den gjennomsnittlige bestandsveksten på hele 29 % (Wilberg 1992). Den gang var ordinær jakt på gjess mindre utbredt, samtidig som man ikke hadde startet egganking/punktering av egg fra kanadagjess. I den siste 10-års perioden, hvor det er innført både ordinær jakt og eggpunktering i våre fylker, ser det ikke ut til å ha vært noen regional vekst i kanadagåsbestanden. Når det gjelder grågås og hvitkinngjess, setter imidlertid gjeldende lovverk (havnereglementet og viltloven) så sterke begrensninger på jaktutøvelsen at det i dag ikke er mulig å regulere disse bestandene særlig effektivt gjennom jakt. Dette er en av grunnene til at disse bestandene har økt de senere årene.

7.2 Skadefelling

Skadefelling har blitt benyttet ved flere anledninger i Oslo og Akershus. Det er viltlovens § 14 som åpner for muligheten for felling av viltarter som gjør skade gjennom forskrift av 1. september 1997 (se 5.2).

Høsten 1989 ble de første forsøk på bestandsreduksjon/skadefelling av kanadagjess iverksatt ved Østensjøvannet i Oslo. Utgangspunktet for gjennomføringen var viltlovens § 14 om skadefelling. I et notat fra Fylkesmannen av 21.08.91 ble det imidlertid nevnt at fellingene var lite vellykkete pga. umiddelbar adferdsendring hos gjessene etter skuddløsning og sikkerhetsmessige/ opinionsmessige årsaker (Steinar Bø 1991).

Senere er det likevel utført skadefellinger på flere lokaliteter i Oslo kommune, og flere av disse har vært vellykkete. Tabell 10 gir en oversikt over antall skadefelte kanadagås og grågås i perioden 1989 til 2003, hvor de fleste fellingene er gjennomført ved andre lokaliteter enn Østensjøvannet (som er naturreservat). Legg merke til at det de senere årene er foretatt flere skadefellinger av grågjess enn av kanadagjess i Oslo kommune. Dette skyldes den dreiningen man har hatt fra mye kanadagås og moderat med grågås (90-tallet), til moderat med kanadagås og mye grågås.

Det bør imidlertid nevnes at det ble påpekt av Direktoratet for Naturforvaltning at de gjennomførte eggpunkteringene ikke hadde direkte hjemmel i Viltloven. Dette er bakgrunnen for at det ikke ble gjennomført noen eggpunktering ved Østensjøvannet i 2001-2003. I senere tid er det imidlertid gitt tillatelse fra DN om at eggpunktering i Oslo kommune kan foretas (Anders Gimse, pers. medd.).

Tabell 10 Oversikt over antall skadefellinger på kanadagås og grågås i Oslo kommune i årene 1989 og 2000. Antall flyttede individer, samt registrerte hekkende par av kanadagjess ved Østensjøvannet er også vist.

Årstall	Registrerte hekkende par	Skadefelling kanadagås	Skadefelling grågås	Flyttede unger
1989	28	9		55
1990	29	13		
1991	31	15		42
1992	38	22		
1993	48	6		
1994	56	18		
1995	50	79		
1996	25	85	19	
1997	14	100	35	
1998	10	65	22	
1999	10	0		
2000	14	0	21	
2001	*	5	28	
2002	*	0	29	
2003	*	1	45	
Totalt:	353	418	199	97

* Det ble ikke aktivt foretatt registreringer av hekkefugl i årene 01-03.

Effekten av skadefelling

Totalt er det i løpet av en 15-års periode skadefelt 418 individer av kanadagås og 199 grågås i Oslo kommune. Årlig tilsvarer dette i gjennomsnitt 41 gjess, noe som for 2001 ville utgjort ca. 3,5 % av minimum høstbestand i Oslo og Akershus.

7.3 Sanking og punktering av egg

Sanking av egg fra kanadagås for å redusere bestanden og skadeomfanget, har kun blitt benyttet ved enkelte anledninger. Eggpunktering er derimot utført i et større omfang (se senere). Eggsanking av andre arter enn de som har hjemmel i viltlovens ”forskrift om alminnelige jakttider og jaktmåter”, må ha hjemmel i viltlovens § 26, punkt 4; forskrift om ”adgang til å innsamle egg og å felle eller fange vilt for vitenskapelige eller andre særlige formål”.

Den 26.04.89 ble 74 egg fra 12 hekkende kanadagjess sanket ved Østensjøvannet i Oslo. Ett egg lå igjen i hvert rede. Reirplassene ble kontrollert drøyt to uker senere, og det viste seg at 7 reir var forlatt. I de andre reirene ble det funnet til sammen 12 egg, ett reir med 7 egg. Den 30. juni samme år ble det videre registrert 9 par kanadagås med til sammen 41 kyllinger. De fleste kyllingene var imidlertid små, og det ble konkludert med at omlegging sannsynligvis hadde funnet sted.

På bakgrunn av at innsamling av egg ikke gav den ønskete effekt, ønsket viltforvaltningen i Oslo kommune å prøve ut punktering av egg. I mai 1990 ble 30 hekkende par av kanadagjess registrert ved Østensjøvannet i Oslo, og det ble funnet 29 reir med totalt 157 egg. Av disse ble 122 egg punktert, og gjenværende hekkemulighet var dermed 35 egg. Den 5. juni ble 8 kull med til sammen 45 kyllinger registrert, noe som tydet på en atskillig bedre effekt enn innsamling av egg.

Dette er bakgrunnen for at det i perioden 1990 til 2000 årlig ble foretatt punktering av kanadagåsegg ved Østensjøvannet i Oslo. Totalt ble hele 1474 egg punktert og 102 egg sanket i perioden 1989-2000 (Tabell 11).

Tabell 11 Oversikt over antall sankete/punkterte gåseegg i Oslo kommune perioden 1989-2000. Majoriteten av eggene er fra kanadagjess, men enkelte grågåsegg kan inngå i tallmaterialet. Antall registrerte hekkende par av kanadagjess ved Østensjøvannet er også vist. 1474 av totalt 1576 egg er sanket/punktert ved Østensjøvannet. I årene 2001-2003 ble ingen egg punktert.

Årstall	Antall par	Antall egg
1989	28	74
1990	29	122
1991	31	118
1992	38	181
1993	48	267
1994	56	296
1995	50	178
1996	25	98
1997	14	82
1998	10	42
1999	10	55
2000	14	63
Totalt:	353	1576

Effekten av eggpunktering/ eggsanking

Totalt er det i løpet av en 12-års periode punktert 1576 egg fra (kanada-)gjess i Oslo kommune. Dette tilsvarer et gjennomsnitt på 131 egg per år. Selv om vi kan regne med at kun 2/3 av eggene blir til levedyktig avkom, utgjør eggsanking/eggpunktering et betydelig uttak av høstbestanden i Oslo og Akershus (anslått til 0-15 % i årene 1989-2003). For bestanden av kanadagås ved Østensjøvannet og Indre Oslofjord er derfor eggpunktering en viktig medvirkende årsak til at bestanden av kanadagås har gått betydelig tilbake de senere år (se kapittel 4, figur 2).

7.4 Overflytting av kull

I 1989 gav DN etter søknad tillatelse til overføring av inntil 10 kull med kanadagås fra Oslo til Romeriksåsene og Totenåsen med hjemmel i villtlovens § 26, punkt 5. Åtte par med til sammen 55 kyllinger ble flyttet fra Østensjøvannet og Skjærstjøen i første halvdel av juni. De nye lokalitetene var relativt næringsfattige vann, men med forekomst av flere aktuelle beiteplanter for gås. Likevel ble det tidlig registrert betydelige vandringer ut fra lokalitetene. I løpet av 1990 ble det gjort flere observasjoner av kanadagås i og omkring Romeriksåsene, men ingen hekking ble registrert. I 1991 ble det i alt registrert 4 hekkende par. Det er mulig at lokaliteten med tildels andre beiteplanter enn det den voksne kanadagåsa var vant til initierte vandringer ut fra lokalitetene i 1989. Derimot er det sannsynlig at ungene, som først ble kjønnsmodne i 1991 og 1992, har blitt preget på området og vendte tilbake årene etter.

Etter at det ble generelt åpnet for jakt på kanadagås i 1992, valgte flere lokale jeger- og fiskerforeninger som forvaltet jaktområder på Romeriksåsene bevisst og avvente med jakt på arten. Bakgrunnen for dette var at de ønsket at bestanden skulle få mulighet til å bygge seg opp, slik at en på sikt kunne drive årlig jakt på kanadagås.

7.5 Evaluering av jakt som bestandsregulerende tiltak

Jakt har lange tradisjoner i Norge. Hovedprinsippene omkring jakt er å høste av naturens overskudd, ved at tilveksten i populasjonen utgjør jaktuttaket. Utover dette kan jakta også benyttes til å redusere bestander til et ønsket forvaltningsmål, ved at det skytes ut mer enn tilveksten. Når dette målet er nådd kan jakta igjen legges på et nivå hvor avskytingen tilsvarer tilveksten i bestanden. Når det gjelder gåsejakt, er det stor variasjon på jakttradisjoner i Norge. Dette avhenger i første rekke mye av gåseart, samt hvor i landet vi befinner oss. Til tross for at det per i dag er en begrenset tradisjon for gåsejakt i Oslo- og Akershus, mener Fylkesmannen at det ligger et vesentlig potensialet for ytterligere jakt på disse artene også i våre fylker.

Potensialet for gåsejakt

Høy befolkningstetthet og følgelig mange aktive jegere gjør at Oslo og Akershus i utgangspunktet har et stort potensialet for mer utstrakt gåsejakt. I tillegg finnes høye gåsebestander og arealer med både utmark og innmark hvor det er aktuelt å jakte gås.

Interessen for jakt i Norge har bare vært økende de siste årene. Mange jegere reiser i dag over store avstander for å utøve både storvilt- og småviltjakt, ofte uten å være klar over de jaktmulighetene som ligger i hjemfylket. Dette medfører høye reiseutgifter for den enkelte jeger, i tillegg til ofte dyre jaktkort. De fleste nye jegere starter med den tradisjonelle rypejakta eller skogsfugljakta. Sammen med den allerede etablerte jegerstanden, har dette ført til at jaktpresset i de fleste rypeterreng i Sør-Norge er svært høyt og rypebestandene følgelig har blitt redusert. Bedre informasjon om gåsejakt i hjemfylket kan føre til at flere jegere - både førstegangsjegere og erfarne jegere - ønsker å prøve denne formen for jakt. Fordeler som lave reise- og jaktkortutgifter, tidlig jaktstart (beg. av august) og stort kjøttutbytte kan være med på å lokke jegere til å jakte gås.

Det bør derfor arbeides for å få ut informasjon omkring gåsejakt. Slik informasjon kan utarbeides av utmark- og jegerorganisasjonene, og må være tilgjengelig i flere statlige og kommunale instanser. Informasjonen bør inneholde opplysninger om hvor det er mulig å jakte gås, jakttider og tidspunkt, gåseområder (friområder for gås) og områder som krever spesielle kurs for gåsejakt (jf. 8.3).

Jakttid

Tidligere undersøkelser har vist at jakta er mest effektiv de første jakt dagene. Dette skyldes først og fremst at gjessene raskt blir skyet ved menneskelig aktivitet i form av bevegelser og skudd. Undersøkelser er gjort for å studere gjessenes skyhet overfor mennesker. Under hekke- og myteperiodene utenfor jakta, er mange av gjessene i Oslo og Akershus meget tamme og lette og komme inn på. En av grunnene til dette er at mange mennesker mater gjessene med brød ol. Likevel ser det ut til at når jakta starter, skal det svært lite til før gjessene forandrer adferd og blir meget sky overfor mennesker. Et studie fra Nordre Øyeren naturreservat påviste at kanadagås var den fuglearten som viste størst skyhet overfor mennesket etter at graden av menneskelig aktivitet ble økt og skudd avfyrt (Ole Reitan, pers. medd.).

I 1992 og 1993 ble det på Vega i Nordland gjennomført forsøk med tidligere jakt og døgnregulering ved jakt på grågås (se Follestad 1994). Disse årene ble jakta startet seks dager tidligere enn normalt for å undersøke om dette kunne føre til et høyere antall felte gjess. I tillegg ble et større område nord på øya satt av som *friområde* for gjessene, samt at jakt ikke var tillatt etter kl. 1100 på formiddagen i den døgnregulerte perioden. Dette ble gjort som et forsøk på forhindre at gjessene trakk vekk fra Vega etter at jakta startet, noe som så ut til å ha

vært tilfelle tidligere år. Erfaringene fra dette forsøket med tidligere jakt kombinert med døgnregulering og friområde, var stort sett positive. Antall skutte gjess var jevnere fordelt de første jakt dagene enn tidligere, dvs. første jakt dag skilte seg ikke så tydelig ut fra påfølgende jakt dager som tidligere.

I Oslo og Akershus er det uvisst i hvilken grad slike tiltak vil ha samme positive effekt. Trekk mønsteret i Oslo og Akershus er annerledes enn lenger nord ved at mange gjess overvintrer i regionen. Hvilke områder som kunne ha vært aktuelle som friområder for gås er det ikke rom for å ta med i denne forvaltningsplanen.

Hvis spesielt mange gjess blir skutt i august måned, er det også sannsynlig at de fuglene som har hatt en sen egglegging og er minst mobile har størst sjanse for å bli skutt. Jakta kan således medføre et seleksjonspress som vil favorisere tidlig-hekkere fremfor sen-hekkere. Over tid kan dette føre til endret hekketidspunkt hos gås, en mekanisme som igjen vil skape behovet for en ytterligere fremskyvning av jakta. De siste årene er det gjort observasjoner på Smøla som tyder på at grågås hekker tidligere nå enn før (DN 2002). Tidligere hekking har blitt fulgt av et tidligere trekk sørover, slik at med de nåværende jakttidene i Sør- og Midt-Norge har mange av gjessene trukket ut av landet før jakta har startet.

Jakttidspunkt på døgnet

En potensiell konflikt mellom jegere og befolkningen forøvrig vil være størst i de mest kjente friluftsområdene som f.eks. Indre Oslofjord og Østmarka. Det er spesielt helgene som benyttes til friluftsliv, men også ettermiddager og kvelder er det en del ferdsel. I tillegg vil det være spesielt stor aktivitet i slike naturområder under ferietiden i august før skolene starter. I den nye jakttidsforeskriften er jakt på grågås kun tillatt fra grålysning og frem til kl. 1100 de første fem dagene av ordinær jakt (DN 2002).

7.6 Evaluering av skadefelling og eggpunktering som bestandsregulerende tiltak

Etter en årlig vekst i bestanden av kanadagås på omlag 25-30 % i årene 1988-90 (Wilberg 1992), ser det ut til at bestanden fortsatte og øke frem til 1994 (se tabell 10). Årene etter 1995 ser det imidlertid ut til, ut i fra data fra Østensjøvannet og Indre Oslofjord, at bestanden av kanadagås gradvis har blitt redusert.

Hovedårsaken til denne bestandsreduksjonen fra midten av 90-tallet er sannsynligvis den utstrakte bestandsreguleringen som er utført ved hjelp av eggpunktering og skadefelling. Totalt er ca. 2000 egg/individer av kanadagås blitt fjernet i Oslo kommune i løpet av en 12-års periode, hvorav over 3/4 ved Østensjøvannet. Dette tilsvarer i gjennomsnitt 166 egg/gjess per år, noe som for 2001 tilsvarer om lag 14 % av den totale sommerbestand. Tiltakene har således en betydelig effekt på den totale hekkebestanden av kanadagås i Oslo og Akershus, noe som tyder på at Østensjøvannet og Indre Oslofjord normalt fungerer som viktige regionale produksjonsområder for gjess. Lengre østover, i kommuner som Lørenskog, Enebakk, Rælingen, Fet og Nes i Akershus, ser det imidlertid ikke ut til at hekkebestanden av kanadagås er blitt særlig redusert de siste ti årene.

8 Forvaltningsmål og forvaltningsstrategier

8.1 Overordnede forvaltningsmål

Med utgangspunkt i DN's forvaltningsmål (DN rapport 1996-2) har Fylkesmannen i Oslo og Akershus kommet frem til følgende regionale mål for gåseforvaltningen i de respektive fylker:

- Bestandene av **kanadagås, snøgås og stripegås**, som alle er innførte arter til landet, bør reduseres til et minimum.
- Bestanden av **grågås og hvitkinngås** bør tilpasses et nivå hvor beiteskader på innmark, sanitære problemer, tilgrising av badeplasser / friluftsområder er lavest mulig, samtidig som bestanden kan gi et høstbart jaktutbytte over tid.

Kommentarer:

Fylkesmannen ønsker et klart skille mellom arter som er naturlig forekommende i Norge og arter som er introdusert. Det legges opp til en fleksibel forvaltning, hvor enkelte kommuner kan foreta en hardere beskatning enn andre. Dette gjelder først og fremst kommuner som erfarer store problemer knyttet til beiteskader og sanitære ulemper forårsaket av gjess. I kommuner hvor kanadagåsa ikke utgjør noe stort problem, kan en jaktbar bestand opprettholdes. Grågås og hvitkinngås er naturlig forekommende i Norge, og kommunene må i sine lokale forvaltningsplaner sørge for at fellingsnivået ikke truer artenes eksistens.

8.2 Kommunale handlingsplaner.

Fylkets forvaltningsplan for gjess skisserer forskjellige forvaltningsstrategier, og tiltak i forhold til disse, ut fra de problemer som er registrert med gjess i fylket. Avhengig av hvor i Akershus eller Oslo en er, vil problemene og omfanget av disse være forskjellig. Når kommunene skal følge opp forslag til forvaltningsstrategier og tiltak er det derfor viktig at kommunene ser dette i forhold til sine egne erfaringer og problemer. Fylkesmannen anbefaler derfor at kommunene lager egne kommunale handlingsplaner. Dette bør være kortfattede konkrete planer som gir informasjon om hva som skal gjøres, hvor tiltaket skal iverksettes og til hvilket tidspunkt.

Kommunal handlingsplan bør omhandle følgende tema:

- Konkret avgrensning av områder knyttet opp til problemer med gjess i forhold til beiteskader, sanitære problemer osv. Hels fremstilt på kart.
- Hvilke tiltak som skal iverksettes innenfor hvert område. Omfang av fastsatte tiltak må spesifiseres. Viktig i forhold til mulighet for å få dispensasjon til eggpunktering osv.
- Når tiltak skal gjennomføres fordelt på sted og tiltakstype.
- Hvilke informasjonstiltak/varslingsrutiner er nødvendig i forhold til grunneiere, politi og allmennhet m.m.
- Det må angis hvilket behov det er for samarbeid og koordinering med nabokommuner.
- Rutiner for rapportering av gjennomførte tiltak og omfang av disse tiltakene.

Alle kommuner som har problemer knyttet opp til forvaltning av gjess bør lage egne handlingsplaner. De kommunene som bare sporadisk har problemer kan bruke fylkes

forvaltningsplan som forvaltningsredskap. De kommunale handlingsplanene skal sendes fylkesmannen for godkjenning.

8.3 Forvaltningsstrategier

Generelt:

Med dagens høye bestander av grågås, kanadagås og hvitkinngås i Oslo og Akershus, mener arbeidsgruppen at det vil være nødvendig å benytte flere bestandsreducerende tiltak for å nå den ønskede målsetting.

Både ordinær jakt, eggstaking og skadefelling kan benyttes som tiltak i denne sammenheng. Arbeidsgruppen og Fylkesmannen er åpne for at det kan utføres eggstaking, og eventuelt eggpunktering med eventuell tillatelse fra DN. Når bestandsmålet for gjess er nådd, bør ordinær jakt igjen overta som det viktigste bestandsregulerende tiltak.

8.3.1 Ordinær jakt

Det er ønskelig at bestandene av de jaktbare gåseartene i fremtiden skal beskattes gjennom ordinær jakt.

Målet er at ordinær jakt på sikt skal være det viktigste bestandsregulerende tiltaket for å holde gåsebestandene nede på et ønsket nivå. Dette innebærer at jakttrykket må økes i forhold til hva som er tilfelle i dag, slik at ordinær jakt kan være med på å redusere bestandene og også kompensere for noe av den eggpunktering og skadefelling som er utført på 90-tallet. Det er særlig to forutsetninger som er viktig å oppfylle for at dette målet skal kunne nås:

Strategi A - Øke interessen for gåsejakt

Det må arbeides aktivt for å øke interessen for gåsejakt i Oslo og Akershus. Dette kan gjøres gjennom godt informasjonsarbeid som kan bidra til å bedre jegerens kunnskaper om gås og gåsejakt. Informasjonsbrosjyrer om gåsejakt og aktuelle jaktlokaliteter, gåsejakkurs og bruk av media vil her være viktige virkemidler (se også 7.1).

Strategi B - Jakttidspunkt

På lokaliteter uten spesielle bestemmelser, er jakttiden for gjess som gitt i nåværende jaktforskrift (se 5.2). For Indre Oslofjord gjelder egne bestemmelser om jakttid, med jakt i tiden 10.09-30.10, jf. 5.2. I henhold til ordinære jakttider, kan kommunen åpne for jakt på kanadagås og stripegås inntil 10 dager i forkant av ordinær jakttid. Arbeidsgruppen foreslår at de fleste kommuner i Akershus innfører jaktstart på kanadagås fra den 01.08. Når det gjelder grågås vil fylkesmannen vurdere dette nærmere.

I områder hvor det per i dag ikke er gåsejakt, men hvor det er ønskelig å åpne for jakt, er det viktig at tidspunktet for jakt ikke legger noen begrensninger for den allmenne friluftstøvelsen. Når på døgnet det bør jaktes gås på slike lokaliteter, bør følgelig variere med områdets beliggenhet og periode (datotidsrom).

Strategi C - Tilrettelegge for jakt i nye områder

Det bør arbeides for å tilrettelegge for ordinær jakt i områder hvor det per i dag er jaktforbud, men hvor det ligger et potensialet for å åpne for jakt uten at dette vil føre til store konflikter med andre interesser (jf. 6.4). I denne sammenheng er det særlig interessant å se nærmere på Nordre Øyeren naturreservat og enkelte lokaliteter i Indre Oslofjord. Hvis det skal åpnes for jakt på gås i disse områdene bør det spesielt av sikkerhetsmessige årsaker innføres et eget

jegerkurs. I Nordre Øyeren naturreservat praktiseres allerede et obligatorisk jegerkurs for å kunne jakte på krikkand, stokkand, og kvinand. Dette kurset kan benyttes som en modell, og det bør spesielt settes fokus på:

- særskilte restriksjoner i området (vernebestemmelser med mer)
- sikkerhet (av hensyn til andre brukere, bebyggelse med mer.)
- artskunnskap (spesielt i Nordre Øyeren med mange trekkende arter)

Strategi D - Organisering av jakta

Det er viktig at jakta i Oslo og Akershus blir organisert på en måte som gjør det enkelt for jegere å skaffe jaktkort/ tillatelse til å drive gåsejakt i de aktuelle områdene. En slik organisering kan gjøres gjennom de lokale jeger- og fiskerforeningene, grunneierlag eller gjennom kommunene. En god organisering vil forenkle arbeidet med å gi ut informasjon omkring gåsejakt, innrapportering av gåseobservasjoner og fellingsstatistikk, samt gjennomføring av jaktkurs.

Strategi E - Gåseområder (friområder for gjess)

Flere tidligere undersøkelser har vist at det er gunstig å opprette såkalte gåseområder, dvs. områder hvor det ikke jaktes gås (se Follestad 1994). Effekten av dette er i første rekke todelt:

- 1) Jakta effektiviseres ved at gåsa vil oppholde seg lengre i regionen (se senere)
- 2) Gåsa vil ha større mulighet til å bli ferdig med mytingen og danne tilstrekkelig med opplagsnæring før de legger ut på trekket sørover. Dette vil igjen kunne høyne overlevelsen til de trekkende individene.

I Oslo og Akershus finnes det i dag flere naturlige gåseområder hvor det per i dag ikke er tillatt med gåsejakt. Dette gjelder særlig de viktige hekkeområdene som f.eks. Østensjøvannet, Frognerkilen og Andeelva. Disse lokalitetene benyttes også av og til som oppholdssteder høst og vinter. Det er både biologisk og forvaltningsmessig fornuftig, blant annet pga. konfliktpotensialet med bebyggelse og andre friluftsinnteresser, at Østensjøvannet, deler av Indre Oslofjord og Oslomarka vil forbli fritatt for jakt også i fremtiden. Disse lokalitetene vil kunne fungere som viktige fristeder for gjess (gåseområder), slik at gjessene kan veksle mellom disse og andre viktige beiteområder.

Funksjonen av slike gåseområder vil være størst litt ut i jakta når gåsa er ferdig med hekking og myting. De er da klare for å bevege seg mellom ulike områder, blant annet mellom attraktive beiteområder. Slike friområder for gjessene er med på å øke sannsynligheten for at de ikke legger ut på lange trekk tidlig i jaktperioden. For enkelte kommuner hvor det jaktes eller er ønskelig med jakt på gås, kan det derfor være aktuelt å kartlegge og opprette slike gåsefrie områder. Slike gåseområder bør etableres på områder som:

- i dag benyttes som oppholdssted for gjess under deler av jakta
- har en blanding av skjul samt noe beite (ikke for godt beite)
- ligger nært bebyggelse, innmark eller badeplasser hvor det er lite aktuelt å drive gåsejakt på grunn av andre interesser/konfliktpotensialet

8.3.2 Eggsanking

Sanking av egg fra kanadagås, hvitkinngås og grågås er et tiltak som bør prioriteres sammen med ordinær jakt inntil bestandsmålene under kap. 8.1 er nådd. Det må søkes DN om tillatelse til sanking av egg fra grågås med bakgrunn i denne plan. Arbeidsgruppen anbefaler videre at det søkes om generell tillatelse til eggpunktering, da dette sees på som en mer effektiv samt mindre stressende metode for gjessene enn eggsanking.

Ny "Forskrift om jakt- og fangsttider samt sanking av egg og dun" for perioden 01.04.02-31.03.07 åpner for at grunneier eller bruker kan sanke egg og dun for både på kanadagås, snøgås, hvitkinngås og stripegås. Med begrepet "bruker" menes personer som tidligere har vært tilknyttet såkalte "fredlyste egg- og dunvær". I Oslo og Akershus er det ingen tradisjon for "egg- og dunvær", og i praksis blir det derfor kun grunneier som kan sanke egg og dun. Når det gjelder grågås kan DN gi tillatelse til sanking av egg i områder hvor dette inngår i en godkjent forvaltningsplan for grågås. Eggsanking anses for øvrig av DN å være mer skånsom og effektiv måte enn jakt for å forebygge avlingskader forårsaket av gjess.

8.3.3 Forebygging av beiteskader og tilgrising av badeplasser o.l

Flere tiltak som kan iverksettes om det oppstår problemer med beiteskader eller tilgrising av viktige friluftsområder for befolkningen. Følgende tiltak er sannsynligvis de mest aktuelle i våre fylker for å holde gjessene unna områder hvor de gjør skade:

- Skremming
- Utgjerding
- Etablere friområder

Skremming

Det finnes en rekke måter for å skremme gjess bort fra områder hvor de påfører skade eller ulempe. Noen eksempler er:

- fugleskremsel; men disse må jevnlig varieres i utseende
- utøve jegeratferd, og avfyre løsskudd
- bruk av gjeterhund, for eksempel skotsk fårehund (disse angriper ikke, men vil bevege seg rundt og stresse gjessene)

Utgjerding

Et lavt gjerde i jordekanten ned mot vann kan være effektive for å hindre at gjess beveger seg opp fra vann for å beite. Det beste er om gjerdet er laget av planker eller stokker uten impregnering. Slike gjerder kan også enkelt lages slik at de kan hektes på eller av etter behov. Hvis det skal kombineres med husdyr på beite kan sauenetting benyttes.

Gåseområder/ friområde for gjess (jf. 8.3.1)

Etablering av gåseområder eller friområder kan være en fornuftig løsning også for å redusere beiteskader. Om gjessene viser interesse for et beiteområde hvor den ikke gjør så stor skade på avling o.l., kan dette opprettes som et friområde eller gåseområde. Her bør menneskelig aktivitet unngås, også under jakta. Dette vil føre til at gjessene har et "trygt" sted å være, og at de derfor foretrekker å beite i friområdet enn på andre mer risikofylte steder. Når jakta starter vil gjessene kunne trekke til dette området for å "hvile", i stedet for å initiere lengre trekk vekk fra området slik at det blir igjen gjess å jakte på.

For ytterligere informasjon om forebygging av beiteskader vises det til Norges Bondelags brosjyre: "Hvordan forebygge beiteskader av gjess".

8.3.4 Skadefelling

Hvis gjess påfører betydelige beiteskader, omfattende tilgrising av badeplasser o.l., og de ovennevnte tiltak har vært forsøkt men vist seg utilstrekkelige, kan skadefelling iverksettes. Myndigheten for å gi skadefellingstillatelse på kanadagås og grågås er delegert ned til kommunen (jf. Viltlovens § 14; forskrift av 1. sept 1997, pkt . II B). Forvaltningen bør imidlertid forsøke å forutse slike potensielle skadesituasjoner i forkant ved registrere bestandsutviklingen fra år til år, slik at tiltak nevnt under 8.2.1 til 8.2.3 kan iverksettes tidsnok.

8.4 Evaluering av forvaltningsplanen

Når det gjelder oppfølgingen av denne regionale forvaltningsplanen for Oslo og Akershus, er det viktig at planen evalueres både underveis og ved planens utløp i 2010. Evalueringen underveis bør være enkel og inneholde en oversikt over bestandsutviklingen av gjess i våre fylker slik at en om nødvendig kan justere tiltakene. Bestandstallene bør basere seg på tall fra hekkefugltellinger av gjess i Indre Oslofjord og Østensjøvannet. I tillegg bør data på skadefellinger, eggpunkteringer/eggsanking, jaktstatistikk og beiteskader/tilgrising innhentes.

Før planens utløp i 2010 bør det utføres en mer grundig effektevaluering av de målsettinger og tiltak som er skissert i denne plan. Dette bør innebære utarbeidelse av nye bestandsestimater, slik at det blir mulig å sammenligne bestandsutviklingen til kanadagås med 2001-nivå og 1990-nivå. Gjennomføring av en organisert og feltbasert hekkefugltelling over hele fylket, etter samme modell som i 1988-1990, er ønskelig. Videre bør det utarbeides en god oppsummering over den årlige bestandsutviklingen hos gåsearter ved Østensjøvannet og i Indre Oslofjord. En mer detaljert oversikt over årlig jaktstatistikk, eggpunktering/-sanking og skadefelling og beiteskader/tilgrising bør videre utarbeides for perioden 2004-2010. Det bør også gis en oversikt over hvilke tiltak ulike kommuner har gjennomført, og effekten av disse. Evalueringsrapporten bør på en grundig måte diskutere og konkludere effekten av de gjennomførte forvaltningstiltak, både regionalt og lokalt.

Litteratur

Andersen, G. S. og Bergan, M. 1999. Hekkende sjøfugl i Indre Oslofjord Oslo og Akershus 1999. Intern rapport fra NOF.

Andersen, G. S. og Bergan, M. 2001. Hekkende sjøfugl i Indre Oslofjord Oslo og Akershus 2001. Intern rapport fra NOF.

Bergan, M. 2002. "Snøgåsa i Norge - en Osloart". Toppdykker'n nr. 3, 2002.

Bollingmo, T. 1991. "Kanadagås". Norges dyr: Fuglene 1. J.W.Cappelens forlag 1991.

Bø, S. 1991. Kanadagås i Oslo-området. Notat av 21.08.91 fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernavdelingen.

Direktoratet for naturforvaltning, 1996. Handlingsplan for forvaltning av gjess. DN-rapport 1996-2.

DN 2002. Høringsnotat til de nye jakt- og fangsttider for perioden 1. april 2002- 31. mars 2007.

Fabricius 1983. Kanadagåsen i Sverige. Statens naturvårdsverk. Rapport nr. 1-86.

Fabricius, E. og Norgren, H. 1987. Lär känna Kandagåsen. En artmonografi från Svenska Jägareförbundet; 57 sider.

Follestad, A. 1992. Høstbestanden av grågås i Norge. -Vår fuglefauna 15.

Follestad, A. 1994. Innspill til en forvaltningsplan for gjess i Norge. NINA Utredning 65: 1-78.

Haftorn, S. 1971 Norges fugler. Universitetsforlaget.

Hoel, A. 1986 Forvaltningsplan for kanadagås i Aust Agder og Vest Agder. Fylkesmannen i Aust-Agder, Miljøvernavdelingen. Rapport nr. 1-86.

Madsen, J., Cracknell, G. og Fox, T. 1999. Goose Populationas of the Western Pelearctic. A review of status and distribution". Wetlands International Publication No. 48. National Environmental Research Institute, Denmark

Pedersen 1989. Kurshefte til jegerprøven for Nordre Øyeren Naturreservat. Akershus Jeger- og Fiskerforbund; 15 sider.

Udø 1975. Canadagåsa *Branta canadensis canadensis*. Særtrykk av Kristiansand Museums årbok 1975.

Van Wormer, J. 1986. The world of Canada Goose. J.B. Lippincott company. Philadelphia and New York.

Wilberg, J. 1989. Kanadagåsa i Akershus og Oslo 1988. En bestandsoversikt. Notat fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Wilberg, J. 1992. Kanadagåsa i Akershus og Oslo 1988. En bestandsoversikt. Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Miljøvernnavdelingen. Rapport nr. 4/92.

Vedlegg

Vedlegg 1 Skjemaet som ble utsendt i.f.m. spørreundersøkelsen om gjess.

NORGES JEGER- OG FISKERFORBUND

Spørreundersøkelse om gås i Oslo og Akershus 2001

Fylkesmannen i Oslo og Akershus arbeider for tiden med en forvaltningsplan for gås der NJFF-Akershus har et sekretærarbeid. Som et grunnlag for planen ønskes en bedre oversikt over antall gjess, problemer/skader knyttet til gjess og jakt. Enten du sitter inne med kunnskaper om gås eller ikke, håper vi at du kan besvare dette spørreskjemaet så raskt som mulig og returnere det til:

Norges jeger- og fiskerforbund- Akershus
v/ Fagkonsulent Jan-Rune Samuelsen
Pb. 64, 2031 Nannestad
Rune)

Vårt tlf. nr er: 63998275 evt. mob. 99003151 (Jan-

fax.nr: 63998038

På forhånd takk!

Personalia:

Navn: _____

Forening: _____

Adresse: _____

Tlf: Arb: _____
Priv: _____
Mob: _____

1. Hekkebestand

a) Kjenner du til områder hvor det hekker gås i din kommune? Ja Nei

b) Hvis ja, fyll ut følgende: (kun for de siste fem år i Oslo/Akershus)

Gåseart:	Kommune:	Stedsnavn (gjerne navn på vann):	Antall observerte, hekkende par:	Antatte par:	Årstall:

c) Jeg mener at det i min kommune totalt er omlag (bruk gjerne intervaller, f.eks. 5-10):

- _____ stk hekkende par av **kanadagås**
 _____ stk individer av **kanadagås** etter endt hekkesesong (voksne + ungfugl)
 _____ stk hekkende par av **grågås**
 _____ stk individer av **grågås** etter endt hekkesesong (voksne + ungfugl)

2. Beiteskader

a) Kjenner du til områder i din kommune hvor gås (kanadagås og grågås) har gjort skade på dyrket mark?

- Ja Nei

b) Hvis ja, fyll ut følgende (snu arket):

Kommune:	Stedsnavn:	Årstall (et spesifikt el. over flere år):	Årstid (vår/somm erhøst):	Plantekultur (korn, gras el.)

3. Andre plager/ulemper fra gås

a) Kjenner du til områder i din kommune hvor gås (kanadagås og grågås) har skapt andre plager/ulemper?

- Ja Nei

b) Hvis ja, fyll ut følgende:

Kommune:	Stedsnavn:	Type plage/ulempe (f.eks. tilgrising av badeplass, friområde etc.):	Årstall (et spesifikt el. over flere år):	Årstid (vår/høst):

4. Jakt

a) Kjenner du til områder i din kommune hvor det jaktes/er felt gås siste fem år?

Ja Nei

b) Hvis ja, fyll ut følgende:

Gåseart:	Kommune:	Stedsnavn (gjerne navn på vann):	Antall skutte fugl	Dato:	År:

d) Vi antar at det i dag er omlag 1500-2000 kanadagjess i hele Oslo og Akershus. Hvor høy mener du bestanden av kanadagås bør være?

Utryddet
 0-500
 500-1000
 1000-1500
 Dagens nivå
 Over 2000

Tusen takk!

Med vennlig Hilsen

NJFF-Akershus

Jan-Rune Samuelsen

Fagkonsulent

Vedlegg 2 Oversikt over de 132 kanadagjessene som ble merket i Oslo og Akershus i årene 1991-95. Gjessene er sortert etter merkedato. Halsring-nummer, merkested og alder er også vist.

Merkedato	Ring nr.	Merkested	Kommune	Fylke	Alder	Utført av
15.06.91	B00	Frognerkilen	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
15.06.91	B01	Østensjøvann	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
15.06.91	B02	Østensjøvann	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
15.06.91	B03	Østensjøvann	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
27.06.91	B04	Frognerkilen	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
27.06.91	B05	Langøyene	Nesodden	Akershus	2K+	AJFF/NOF
27.06.91	B06	Langøyene	Nesodden	Akershus	2K+	AJFF/NOF
27.06.91	B07	Langøyene	Nesodden	Akershus	2K+	AJFF/NOF
27.06.91	B08	Langøyene	Nesodden	Akershus	2K+	AJFF/NOF
27.06.91	B09	Langøyene	Nesodden	Akershus	2K+	AJFF/NOF
27.06.91	B10	Langøyene	Nesodden	Akershus	2K+	AJFF/NOF
27.06.91	B11	Langøyene	Nesodden	Akershus	2K+	AJFF/NOF
27.06.91	B12	Langøyene	Nesodden	Akershus	2K+	AJFF/NOF
27.06.91	B13	Langøyene	Nesodden	Akershus	2K+	AJFF/NOF
27.06.91	B14	Langøyene	Nesodden	Akershus	2K+	AJFF/NOF
27.06.91	B15	Langøyene	Nesodden	Akershus	2K+	AJFF/NOF
27.06.91	B16	Langøyene	Nesodden	Akershus	2K+	AJFF/NOF
27.06.91	B17	Langøyene	Nesodden	Akershus	2K+	AJFF/NOF
4.07.91	B18	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
4.07.91	B19	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
4.07.91	B20	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
4.07.91	B21	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
4.07.91	B22	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
4.07.91	B23	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
4.07.91	B24	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
4.07.91	B25	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	1K	AJFF/NOF
4.07.91	B26	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	1K	AJFF/NOF
4.07.91	B27	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	1K	AJFF/NOF
4.07.91	B28	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
4.07.91	B29	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
4.07.91	B30	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
4.07.91	B31	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
4.07.91	B32	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
4.07.91	B33	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
4.07.91	B34	Østensjøvannet	Rælingen	Akershus	2K+	AJFF/NOF
4.07.91	B35	Østensjøvannet	Oslo	Oslo	2K+	AJFF/NOF
9.07.91	B36	Mønevann	Lørenskog	Akershus	1K	AJFF/NOF
9.07.91	B37	Mønevann	Lørenskog	Akershus	1K	AJFF/NOF
9.07.91	B38	Mønevann	Lørenskog	Akershus	1K	AJFF/NOF
9.07.91	B39	Mønevann	Lørenskog	Akershus	1K	AJFF/NOF
9.07.91	B40	Mønevann	Lørenskog	Akershus	1K	AJFF/NOF
9.07.91	B41	Mønevann	Lørenskog	Akershus	2K+	AJFF/NOF
9.07.91	B42	Mønevann	Lørenskog	Akershus	1K	AJFF/NOF

9.07.91	B43	Mønevann	Lørenskog	Akershus	1K	AJFF/NOF
9.07.91	B44	Mønevann	Lørenskog	Akershus	1K	AJFF/NOF
9.07.91	B45	Mønevann	Lørenskog	Akershus	2K+	AJFF/NOF
9.07.91	B46	Mønevann	Lørenskog	Akershus	2K+	AJFF/NOF
9.07.91	B47	Mønevann	Lørenskog	Akershus	2K+	AJFF/NOF
9.07.91	B48	Mønevann	Lørenskog	Akershus	1K	AJFF/NOF
9.07.91	B49	Mønevann	Lørenskog	Akershus	1K	AJFF/NOF
9.07.91	B50	Mønevann	Lørenskog	Akershus	1K	AJFF/NOF
9.07.91	B51	Mønevann	Lørenskog	Akershus	2K+	AJFF/NOF
9.07.91	B52	Mønevann	Lørenskog	Akershus	2K+	AJFF/NOF
9.07.91	B53	Mønevann	Lørenskog	Akershus	2K+	AJFF/NOF
9.07.91	B54	Mønevann	Lørenskog	Akershus	2K+	AJFF/NOF
30.06.91	B55	Andelva	Eidsvoll	Akershus	1K	AJFF/NOF
30.06.91	B56	Andelva	Eidsvoll	Akershus	1K	AJFF/NOF
30.06.91	B57	Andelva	Eidsvoll	Akershus	1K	AJFF/NOF
30.06.91	B58	Andelva	Eidsvoll	Akershus	1K	AJFF/NOF
30.06.91	B59	Andelva	Eidsvoll	Akershus	1K	AJFF/NOF
3.07.92	B60	Andelva	Eidsvoll	Akershus	2K+	AJFF/NOF
3.07.92	B61	Andelva	Eidsvoll	Akershus	2K+	AJFF/NOF
3.07.92	B62	Andelva	Eidsvoll	Akershus	2K+	AJFF/NOF
3.07.92	B63	Andelva	Eidsvoll	Akershus	2K+	AJFF/NOF
3.07.92	B64	Andelva	Eidsvoll	Akershus	pull	AJFF/NOF
3.07.92	B65	Andelva	Eidsvoll	Akershus	pull	AJFF/NOF
3.07.92	B66	Andelva	Eidsvoll	Akershus	2K+	AJFF/NOF
3.07.92	B67	Andelva	Eidsvoll	Akershus	2K+	AJFF/NOF
3.07.92	B68	Andelva	Eidsvoll	Akershus	pull	AJFF/NOF
8.07.92	B69	Røytjern	Aurskog Høland	Akershus	2K+	AJFF/NOF
8.07.92	B70	Røytjern	Aurskog Høland	Akershus	pull	AJFF/NOF
8.07.92	B71	Røytjern	Aurskog Høland	Akershus	pull	AJFF/NOF
8.07.92	B72	Røytjern	Aurskog Høland	Akershus	pull	AJFF/NOF
8.07.92	B73	Røytjern	Aurskog Høland	Akershus	2K+	AJFF/NOF
14.07.92	B74	Damsortungen	Nittedal	Akershus	2K+	AJFF/NOF
21.07.92	B75	Bindingsvann	Ski	Akershus	2K+	AJFF/NOF
21.07.92	B76	Bindingsvann	Ski	Akershus	2K+	AJFF/NOF
21.07.92	B77	Bindingsvann	Ski	Akershus	pull	AJFF/NOF
21.07.92	B78	Bindingsvann	Ski	Akershus	pull	AJFF/NOF
21.07.92	B79	Bindingsvann	Ski	Akershus	pull	AJFF/NOF
21.07.92	B80	Vågvann	Enebakk	Akershus	pull	AJFF/NOF
21.07.92	B81	Vågvann	Enebakk	Akershus	2K+	AJFF/NOF
21.07.92	B82	Vågvann	Enebakk	Akershus	2K+	AJFF
21.07.92	B83	Vågvann	Enebakk	Akershus	2K+	AJFF/NOF
21.07.92	B84	Vågvann	Enebakk	Akershus	pull	AJFF/NOF
21.07.92	B85	Vågvann	Enebakk	Akershus	2K+	AJFF/NOF
21.07.92	B86	Vågvann	Enebakk	Akershus	pull	AJFF/NOF
21.07.92	B87	Vågvann	Enebakk	Akershus	pull	AJFF/NOF
21.07.92	B88	Vågvann	Enebakk	Akershus	pull	AJFF/NOF
21.07.92	B89	Vågvann	Enebakk	Akershus	pull	AJFF/NOF

21.07.92	B90	Vågvann	Enebakk	Akershus	pull	AJFF/NOF
21.07.92	B91	Vågvann	Enebakk	Akershus	pull	AJFF/NOF
30.07.92	B92	Vesle Svartungen	Hurdal	Akershus		AJFF/NOF
30.07.92	B93	Vesle Svartungen	Hurdal	Akershus		AJFF/NOF
30.07.92	B94	Vesle Svartungen	Hurdal	Akershus		AJFF/NOF
30.07.92	B95	Vesle Svartungen	Hurdal	Akershus		AJFF/NOF
23.07.93	B96	Skrukkelisjøen	Hurdal	Akershus	2K+	AJFF/NOF
25.07.93	B97	Røytjern	Aurskog Høland	Akershus	1K	AJFF/NOF
25.07.93	B98	Røytjern	Aurskog Høland	Akershus	1K	AJFF/NOF
25.07.93	B99	Røytjern	Aurskog Høland	Akershus	1K	AJFF/NOF
23.07.93	BA	Skrukkelisjøen	Hurdal	Akershus	1K	AJFF/NOF
23.07.93	BA	Skrukkelisjøen	Hurdal	Akershus	1K	AJFF/NOF
25.07.93	G00	Røytjern	Aurskog Høland	Akershus	1K	AJFF/NOF
25.07.93	G01	Røytjern	Aurskog Høland	Akershus	1K	AJFF/NOF
25.07.93	G02	Bjørkelangsjøen	Aurskog Høland	Akershus	2K+	AJFF/NOF
25.07.93	G03	Bjørkelangsjøen	Aurskog Høland	Akershus	2K+	AJFF/NOF
25.07.93	G04	Bjørkelangsjøen	Aurskog Høland	Akershus	2K+	AJFF/NOF
25.07.93	G06	Bjørkelangsjøen	Aurskog Høland	Akershus	2K+	AJFF/NOF
25.07.93	G07	Bjørkelangsjøen	Aurskog Høland	Akershus	1K	AJFF/NOF
25.07.93	G08	Bjørkelangsjøen	Aurskog Høland	Akershus	1K	AJFF/NOF
25.07.93	G09	Bjørkelangsjøen	Aurskog Høland	Akershus	1K	AJFF/NOF
25.07.93	G10	Bjørkelangsjøen	Aurskog Høland	Akershus	1K	AJFF/NOF
25.07.93	G11	Bjørkelangsjøen	Aurskog Høland	Akershus	1K	AJFF/NOF
25.07.93	G12	Bjørkelangsjøen	Aurskog Høland	Akershus	1K	AJFF/NOF
25.07.93	G13	Bjørkelangsjøen	Aurskog Høland	Akershus	1K	AJFF/NOF
25.07.93	G14	Bjørkelangsjøen	Aurskog Høland	Akershus	1K	AJFF/NOF
25.07.93	G15	Bjørkelangsjøen	Aurskog Høland	Akershus	1K	AJFF/NOF
19.07.95	G16	Storøyungen	Nannestad	Akershus	Ad. hann	AJFF/NOF
19.07.95	G17	Storøyungen	Nannestad	Akershus	Ad. hunn	AJFF/NOF
20.07.95	G19	Sagstuåa	Nes	Akershus	Ad. humn	AJFF/NOF
20.07.95	G72	Sagstuåa	Nes	Akershus	Ad. hann	AJFF/NOF
20.07.95	G73	Sagstuåa	Nes	Akershus	1K	AJFF/NOF
20.07.95	G74	Sagstuåa	Nes	Akershus	1K	AJFF/NOF
20.07.95	G75	Sagstuåa	Nes	Akershus	1K	AJFF/NOF
21.07.95	G76	Buvann	Gjerdrum	Akershus	2K+ Ikke hekkende.	AJFF/NOF
21.07.95	G77	Buvann	Gjerdrum	Akershus	2K+ Ikke hekkende.	AJFF/NOF
21.07.95	G78	Buvann	Gjerdrum	Akershus	2K+ Ikke hekkende.	AJFF/NOF
21.07.95	G79	Buvann	Gjerdrum	Akershus	2K+ Ikke hekkende.	AJFF/NOF
26.07.95	G92	Skrukkelisjøen	Hurdal	Akershus	1K	AJFF/NOF
26.07.95	G93	Skrukkelisjøen	Hurdal	Akershus	1K	AJFF/NOF
26.07.95	G94	Skrukkelisjøen	Hurdal	Akershus	1K	AJFF/NOF
19.07.95	TA02293	Storøyungen	Nannestad	Akershus	1K	AJFF/NOF